

The background of the entire page is a photograph of two hands, one from the left and one from the right, both clenched into fists. They are bound together by a thick, light-brown rope. The background is a bright blue sky with soft, white clouds. The text "Inimkaubanduse ohvrite õigused ELis" is overlaid in the lower right quadrant of the image.

Inimkaubanduse ohvrite õigused ELis

Siseasjad

*Europe Direct on teenistus, mis aitab leida vastused
Euroopa Liitu puudutavatele küsimustele*

Tasuta infotelefon: (*)
00 800 6 7 8 9 10 11

(*) Teatud juhtudel ei võimalda mobiilsideoperaatorid helistamist 00 800 numbritele
või on need kõned tasulised.

Lisateavet Euroopa Liidu kohta saate internetist Euroopa serverist (<http://europa.eu>).

Luxembourg: Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, 2013

ISBN 978-92-79-28444-1

doi:10.2837/51377

© Euroopa Liit, 2013

Allikale viitamisel on reprodutseerimine lubatud.

Printed in Belgium

TRÜKITUD VALGELE ELEMENTAARKLOORIVABALE PABERILE (ECF)

Eessõna

Cecilia Malmström
EU commissioner

„Inimkaubandus on orjanduse tänapäevane vorm ja inimõiguste ränk rikkumine. See on kõikidest rahvustest naised, mehed, tüdrukuid ja poisse puudutav raske kuritegu, mis tekitab ohvritele tõsist kahju ja jätab jälje kogu eluks. Selleks et inimkaubanduse ohvreid kaitsta ja abistada ning aidata olukorrast nii hästi kui võimalik üle saada, tagavad ELi õigusaktid neile rea õigusi, mis puudutavad õigusabi, arstiabi, ajutisi elamislube

ja palju muud. Ohvrid ja valdkonna asjatundjad vajavad selget ja juurdepääsetavat teavet nende õiguste sisu kohta, et neid paremini tunda ja tõhusamalt praktikas rakendada. Ma loodan, et käesolev ülevaade inimkaubanduse ohvrite õiguste kohta ELis aitab liikmesriikide asutusi, kes pakuvad oma igapäevase tööna ohvritele abi ja kaitset, mida viimased vajavad ja väärivad.“

Cecilia Malmström

Sissejuhatus

Inimkaubanduse vastane võitlus on Euroopa Liidu ja selle liikmesriikide jaoks väga oluline. EL tunnistab asjaolu, et inimkaubandus on soospetsiifilise iseloomuga. Ohver ja tema inimõigused asetatakse tähelepanu keskpunkti ja tunnustatakse vajadust arvestada laste heaoluga. Rõhutatakse ka kooskõlastatud valdkondadevaheliste meetmete vajadust.

Väga oluline on anda inimkaubanduse ohvritele nende õiguste kohta selget ja järjepidevat teavet. Kõnealused õigused hõlmavad (kiireloomulist) abi, arstiabi ja töötamise õigust, õigusabi kättesaadavust, juurdepääsu juristi teenustele ning võimalusi nõuda hüvitist. Käesolev dokument annab neist õigustest ülevaate Euroopa Liidu põhiõiguste harta, ELi direktiivide, raamotsuste ja Euroopa Inimõiguste Kohtu kohtupraktika alusel. Iga peatüki lõpus on lisateave laste täiendavate õiguste kohta.

Käesolev dokument on adresseeritud ohvritele ja valdkonna asjatundjatele, kes vajavad ülevaadet ELi õigusaktidel põhinevatest õigustest, ja samuti liikmesriikidele, kes töötavad siseriiklikul tasandil välja samasuguseid ülevaateid inimkaubanduse ohvrite õiguste kohta. ELi õigusaktidega nähakse ette miinimumnõuded, millest liikmesriigid võivad siseriiklikes õigusaktides kaugemale minna.

ELi õigusaktidest lähtuvad õigused, mis liikmesriikidel tuleb pärast käesoleva dokumendi avaldamist siseriiklikesse õigusaktidesse üle võtta, on tekstis märgitud kaldkirjas.

Euroopa Komisjon viib käesoleva dokumendiga ellu ühe meetme inimkaubanduse kaotamist käsitlevast ELi strateegiast aastateks 2012–2016. Täpsemalt on tegemist meetmega nr 4 (ohvrite õigustest teavitamine), mis kuulub PRIORITEEDI A alla (inimkaubanduse ohvrite tuvastamine, kaitsmine ja abistamine). Dokument valmistatakse ette tõlkimiseks ja avaldamiseks 2013. aasta esimeses pooles.

Vastavalt käesolevas dokumendis sätestatud õigustele ja kohustustele on „laps” iga alla 18 aasta vanune isik. Kui ohvri vanus ei ole teada ja on põhjust arvata, et tegemist on lapsega, käsitatakse ohvrit lapsena.

„Ohver” on käesoleva dokumendi tähenduses inimkaubanduse ohvriks langenud isik.

„Süüteo toimepanija” ja „kurjategija” on käesoleva dokumendi tähenduses isik või isikud, keda on inimkaubanduses süüdistatud või selles süüdi tunnistatud.

„Kolmanda riigi kodanik” on isik, kes ei ole Euroopa Liidu liikmesriigi kodanik.

Euroopa Komisjon viib käesoleva dokumendiga ellu ühe meetme inimkaubanduse kaotamist käsitlevast ELi strateegiast aastateks 2012–2016. Täpsemalt on tegemist meetmega nr 4 (ohvrite õigustest teavitamine), mis kuulub PRIORITEEDI A alla (inimkaubanduse ohvrite tuvastamine, kaitsmine ja abistamine).

„Inimkaubandus” vastavalt direktiivi 2011/36/EL artiklile 2 on:

1. isiku värbamine, transportimine, üleviimine, varjamine või vastuvõtmine, sealhulgas kõnealuse isiku üle saavutatud kontrolli vahetamine või üleandmine, milleks kasutatakse ähvardusi, jõudu või muid sunnimeetodeid, inimröövi, kelmust, pettust, võimu või kaitsetu seisundi kuritarvitamist või teise isiku üle kontrolli omava isiku nõusoleku saavutamiseks raha või hüvitiste võtmist või andmist ärakasutamise eesmärgil.

2. Kaitsetu seisund tähendab olukorda, kui asjaomasel isikul puudub reaalne või vastuvõetav alternatiiv väärkohtlemisele allumisele.

3. Ärakasutamine hõlmab vähemalt isiku kasutamist prostituudina või muid seksuaalse ärakasutamise vorme, sunniviisilist tööd või pealesunnituid teenuseid, sealhulgas kerjamist, orjust või muid samalaadseid tingimusi, sunnitööd, ärakasutamist kuritegelikuks tegevuseks või elundite eemaldamist.

4. Inimkaubanduse ohvri nõusolek kavandatud või tegelikult ärakasutamiseks ei ole tähtis, kui on kasutatud mõnd lõikes 1 nimetatud vahendit.

5. Kui lõikes 1 osutatud tegu on seotud lapsega, käsitatakse seda karistatava inimkaubandusena isegi juhul, kui ühtegi lõikes 1 nimetatud vahendit ei ole kasutatud.

© iStockphoto/Deri O'Connell

ELi õigusaktide ja asjaomase kohtupraktika kirjeldus käesolevas dokumendis ei ole ammendav ega hõlma seega üksikasjalikult tingimusi, kuidas rakendada käsitletud õigusi või muid õigusi, millele isikul võib sõltuvalt asjaoludest ELi õigusaktide kohaselt õigus olla. Dokumendis kirjeldatud õigusi käsitletakse inimkaubanduse ohvrite kaitsmise seisukohalt, isegi kui õigused vastavates ELi õigusaktides on kohaldatavad laiemale inimeste rühmale. Dokument ei ole iseenesest ühele poolele siduv, vaid kirjeldab ELi õigusaktidest lähtuvaid õigusi ja kohustusi, mis tuleb üle võtta liikmesriikide siseriiklikusse õigusesse. Dokumendis viidatud õigusaktide artiklid on toodud 1. jaanuari 2013. aasta seisuga kehtivas sõnastuses (õigusakte võib olla hiljem muudetud või need võivad olla tühistatud). Dokument ei kujuta endast käsitletud õigusaktide siduvat tõlgendust, pigem on see mõeldud kergesti kasutatava viitedokumendina.

Inimkaubanduse ohvrite õigused ELis

Käesoleva dokumendi eesmärk on anda ohvritele, valdkonna asjatundjatele ja liikmesriikidele teavet selle kohta, millised on ohvrite õigused ELi õiguse kohaselt. Mingil juhul ei ole tegemist ELi õigusaktide siduva tõlgendusega. Kõiki õigusi tuleb mõista terviklike õigusnormide ja asjaomaste õigusaktide kontekstis.

1. peatükk. Abi ja toetus

1.1 Ohvril on õigus saada abi ja toetust, niipea kui pädevatel asutustel on põhjendatult alust arvata, et ta on langenud inimkaubanduse ohvriks.

1.2 Ohvril on õigus saada abi ja toetust enne kriminaalmenetlust, selle ajal ja asjakohase aja jooksul pärast menetluse lõppu.

1.3 Pakutav abi ja toetus ei tohiks sõltuda sellest, kas ohver soovib teha koostööd kriminaaluurimises, süüdistuse esitamisel või kohtumenetluses; juhtudel, kui ohver ei ela seaduslikult asjaomasel liikmesriigis, tuleks abi ja toetust osutada tingimusteta vähemalt järelemõtlemissaja jooksul.

1.4 Abi ja toetust võib pakkuda üksnes ohvri teadlikul nõusolekul.

1.5 Ohvril on õigus saada vähemalt toimetulekut tagav elatustase, nõuetekohane ja turvaline majutus ning materiaalselt abi.

1.6 Ohvril on õigus saada vajalikku arstiabi, sealhulgas psühholoogilist abi, nõustamist ja teavet.

1.7 Ohvril on vajaduse korral õigus saada suulise ja kirjaliku tõlke teenuseid.

1.8 Hoolitsetakse erivajadustega ohvrite eest, eelkõige seoses raseduse, tervisliku seisundi, puude, füüsilise või vaimse häirega, või kui nad on kannatanud jõhkra füüsilise, seksuaalse või psühholoogilise vägivalla all.

1.9 Ohvritel on vastavalt nende vajadustele enne kriminaalmenetlust, selle ajal ja asjakohase ajavahemiku jooksul pärast seda õigus pääseda juurde tasuta konfidentsiaalsetele ohvriabiteenustele. Pereliikmetel on õigus pääseda juurde ohvriabiteenustele vastavalt nende vajadustele ning vastavalt ohvri suhtes toime pandud kuriteo tagajärjel kannatatud kahju suurusele.

1.10 Spetsialiseeritud abiteenistused peavad pakkuma a) varjupaika või muud asjakohast ajutist majutust kuriteoohvritele, kes vajavad turvalist kohta seoses uue ja korduva ohvriks langemise, hirmutamise ja otsese kättemaksu ohuga; b) suunatud ja integreeritud abitee-

nuseid erivajadustega ohvritele nagu seksuaalvägivalda ohvrid ja soolise vägivalda ohvrid, sealhulgas traumaabi ja nõustamine.

1.11 Kolmandate riikide kodanikest ohvreid tuleb teavitada järelemõtlemiseks ja taastumiseks ette nähtud ajast ning neile tuleb anda teavet rahvusvahelise kaitse saamise võimaluste kohta.

1.12 Ohvril on õigus paluda varjupaika ja saada teavet rahvusvahelise kaitse võimaluste kohta ning teda tuleb kaitsta tagasisaatmise eest riiki, kus teda ähvardab surma, piinamise või muu ebainimliku ja alandava kohtlemise või karistamise oht.

Lapsohvrid

1.13 Esmajärjekorras võetakse arvesse lapse parimaid huve ja neid hinnatakse individuaalselt. *Alati kasutatakse lastesõbralikku lähenemisviisi, võttes nõuetekohaselt arvesse lapse vanust, küpsust, arvamusi, vajadusi ja muresid. Last ja tema eest vanemliku vastutuse kandjat või muud seadusjärgset esindajat, kui selline on olemas, teavitatakse meetmetest või õigustest, mis on konkreetselt lapsele suunatud.*

1.14 Lapsohvril on õigus saada abi ja toetust, mille puhul võetakse arvesse iga lapse konkreetset olukorda. Liikmesriigid peavad võtma vajalikud meetmed, et pakkuda lapse jaoks individuaalse hinnangu põhjal tema parimates huvides olev püsiv lahendus.

1.15 Lapsohvrile määratakse eestkostja või seadusjärgne esindaja, kui vanemliku vastutuse kandjad ei saa tagada lapse parimaid huvisid ja/või last esindada.

2. peatükk. Inimkaubanduse ohvrite kaitse

Kriminaalmenetlusele eelnev kaitse

2.1 Ohvril on õigus saada lähtuvalt individuaalsest riskihindamisest asjakohast kaitset. *Individuaalne hindamine peaks olema läbi viidud õigeaegselt, eesmärgiga määratleda erilised kaitsevajadused ja teha kindlaks, kas ja mil määral saaksid ohvrid kriminaalmenetluse käigus kasu erimeetmetest seoses sellega, et nad on uue ja korduva ohvriks langemise, hirmutamise ja kättemaksu suhtes eriti haavatavad.*

2.2 Inimkaubanduse ohvritele ei tohiks esitada süüdistust või määrata karistust kuritegevuses osalemise eest, kui see tuleneb otseselt asjaolust, et nad olid selleks sunnitud inimkaubanduse ohvriks langemise tõttu kooskõlas siseriikliku õigusega.

2.3 Pädev asutus võib oma ülesannete täitmise raames ohvritelt nende isikuandmeid koguda üksnes konkreetsel, selgelt kindlaksmääratud ja õiguspärastel eesmärkidel ning neid võib töödelda üksnes samal eesmärgil, milleks andmeid koguti. Andmete töötlemine peab olema seaduslik, piisav ja asjakohane ning ei tohi ületada kogumise eesmärgi piire.

2.4 Kui ohvri isikuandmeid ei ole enam vaja sel eesmärgil, milleks neid koguti, tuleb need kustutada või anonüümseks muuta.

2.5 Ohvril on õigus saada teavet alates esimesest kokkupuutest pädeva asutusega (politsei, õiguskaitseasutused jne), seda võimaluse korral üldiselt arusaadavates keeltes.

2.6 Ohvritel on õigus saada teavet:

- talituste või organisatsioonide kohta, kelle poole nad võivad abi saamiseks pöörduda;
- pakutava abi liigi kohta;
- kuhu ja kuidas nad saavad kuriteost teatada;
- sellisele teatamisele järgnevate toimingute ja oma rolli kohta niisugustes toimingutes;
- kuidas ja millistel tingimustel on neil võimalik saada kaitset;
- kui suures ulatuses ja millistel tingimustel võib saada õigusnõustamist, tasuta õigusabi või mis tahes muud liiki nõustamist;
- millistel tingimustel on neil õigus saada hüvitist;
- kui nad elavad muus liikmesriigis, siis milline eriolukord kehtib nende huvide kaitsmiseks;
- *kuidas saada hüvitist kulude eest, mis tekivad kriminaalmenetluses osalemise tõttu.*

Kaitse kriminaalmenetluse ajal ja pärast seda

2.7 Lähtuvalt pädeva asutuse läbi viidud individuaalsest hindamisest on ohvritel teatavatel tingimustel õigus erikohtlemisele, et takistada tema teistkordset ohvriks langemist, vältimaks ennekõike tarbetut uuesti küsitlemist uurimise, süüdistuse esitamise ja kohtuliku arutamise käigus, silmsidet ohvri ja kuriteo toimepanija vahel, tunnistuste andmist avalikul kohtuistungil ja tarbetuid küsimusi eraelu kohta.

2.8 Ohvrile pakutakse viivitamata õigusnõustamist ja juriidilist esindamist, sealhulgas hüvitiste taotlemiseks.

2.9 Kui ohvritel ei ole piisavalt rahalisi vahendeid, pakutakse õigusnõustamist ja juriidilist esindamist tasuta.

2.10 Ohvritel on vastavalt oma rollile asjaomases kriminaalõigussüsteemis õigus taotleda kriminaalmenetlusest loobumise otsuse läbivaatamist.

2.11 Ohvritel on õigus kriminaalmenetluse käigus aru saada ja teha ennast arusaadavaks ning saada teavet talle arusaadaval viisil, kusjuures arvesse võetakse ohvri isikuga seotud aspekte, näiteks puuet.

2.12 Kui see ei ole ohvri või menetluse huvidega vastuolus, võib ohvritel teatavatel tingimustel saata tema poolt valitud isik, kes aitab tal esimesel kohtumisel pädeva asutusega aru saada või teha ennast arusaadavaks.

2.13 Kui kuriteoohver esitab ametliku kaebuse, on tal õigus saada kaebuse kättesaamise kohta kirjalik kinnitus, kaebuse tõlge või selle esitamiseks vajalikku keeleabi.

2.14 Ohvritel tuleb tarbetu viivitusega teavitada, et tal on soovi korral õigus saada teavet kaebuse põhjal algatatud kriminaalmenetluse kohta (otsus uurimise peatamise või kurjategija suhtes kriminaalmenetlusest loobumise kohta, kurjategijale esitatavad süüdistused, kohtuistungil toimumise aeg ja täpne kuupäev, kohtuasjas tehtud lõplik otsus ja kriminaalmenetluse käik).

2.15 Ohver võib taotleda, et talle antakse tarbetu viivitusega teada, kui kurjategija on vahi alt vabastatud või põgenenud.

2.16 Ohvritel on sõltuvalt oma ametlikust rollist kriminaalmenetluses õigus kasutada selles menetluses tasuta suulise tõlke teenust uurimis- ja õiguskaitseasutustes läbiviidava küsitlemise või ülekuulamise ajal ja selleks, et tal oleks võimalik osaleda kohtuistungil aktiivselt.

2.17 Ohvritel on sõltuvalt oma ametlikust rollist kriminaalmenetluses õigus saada tasuta kirjalikku tõlget teabest, mis on hädavajalik selleks, et ta saaks täielikult teostada oma õigusi kriminaalmenetluses keeles, millest ta aru saab.

2.18 Ohver võib tõlke saamiseks kasutada sellist kommunikatsioonitehnoloogiat nagu video-konverents, telefon või internet, välja arvatud juhul, kui tõlgi füüsiline kohalviibimine on vajalik selleks, et kuriteoohver saaks oma õigusi teostada või menetlusest aru saada.

2.19 Ohvril on õigus vabatahtlikult osaleda lepitava õigusemõistmise programmides teadlikul nõusolekul, mille võib igal ajal tagasi võtta. Ohvril on õigus saada kogu erapooletu teave protsessi kohta. Mitteavalikud arutelud võivad jääda konfidentsiaalseteks, välja arvatud ohvri ja süüteo toimepanija nõusolekul või juhul, kui teave tuleb avalikustada, näiteks ähvardustest või vägivallaaktidest tingitud ülekaaluka avaliku huvi tõttu.

2.20 Euroopa lähenemiskeelu võib välja anda siis, kui ohver viibib või elab muus liikmesriigis ja inimkaubitseja suhtes juba kehtib kaitsemeede, nagu keeld siseneda teatavatesse paikadesse ja piirkondadesse, kus ohver elab või mida ta külastab, või siis keeld otsida temaga kontakti (sealhulgas telefoni ja kirja teel). Euroopa lähenemiskeeldu kohaldatakse ohvri kaitsemeetmena ühes ELi riigis kehtiva kriminaalõiguse alusel, laiendades kõnealust kaitset teise ELi riiki, kui kaitstav isik sinna asub.

2.21 Liikmesriigid peavad vähendama tunnistajana või muul viisil menetluses osalevate ohvrite võimalikke teabevahetusega seonduvaid probleeme (näiteks juhul, kui ohver räägib erinevat keelt või tal on kõnedefekt), et ta saaks aru oma rollist kriminaalmenetluse igas etapis.

Lapsohvrid

2.22 Lapsohvri küsitlemine peab toimuma ilma põhjendamatute viivitusteta. Lapsohvrit tuleb vajaduse korral küsitleda selleks kavandatud või kohandatud ruumides.

2.23 Lapsohvrit peaksid võimaluse korral küsitlema ühed ja samad isikud, kusjuures küsitlusi korraldatakse võimalikult vähe ja ainult äärmise vajaduse korral kriminaaluurimise ja -menetluse eesmärgil. Ohvrit võib saata tema esindaja või lapse valitud täiskasvanu (kui see on asjakohane), kui ei ole tehtud põhjendatud otsust, mille kohaselt kõnealune isik osutub sobimatuks.

2.24 Kriminaalistungid, millega on seotud lapsohver, peaksid toimuma kinniselt ja ilma et laps oleks vahetult kohal, kasutades tema ärakuulamiseks muid asjakohaseid kommunikatsioonivahendeid, nagu videoühendus jms.

2.25 Liikmesriigid võivad tõkestada mis tahes teabe avalikku levitamist, mis võib tuua kaasa lapsohvri isiku kindlakstegemise.

2.26 Kui tegemist on lapsega, võivad liikmesriigid võimaluse korral ja vastavalt konkreetse juhtumiga seotud asjaoludele lükata süüteo toimepanija(te)le süüdistuse esitamist edasi kuni lapsohvri täiskasvanuks saamiseni.

3. peatükk. Hüvitis

3.1 Ohvritel on juurdepääsuõigus tahtlike vägivaldsete kuritegude ohvrite jaoks mõeldud olemasolevatele hüvituskeemidele.

3.2 Liikmesriigid peaksid edendama meetmeid, mille abil ärgitatakse kuriteo toimepanijaid hüvitama kriminaalmenetluse jooksul kuriteoohvritele kahju piisaval määral.

3.3 Kriminaalmenetluse käigus on ohvritel õigus mõistliku aja jooksul tehtavale otsusele süüteo toimepanijalt hüvitise saamise kohta, välja arvatud juhtudel, kui liikmesriigi õiguses on sätestatud, et selline otsus tehakse muude kohtumenetluste käigus.

3.4 Ohvril on õigus viivitamata tagasi saada oma vara (kui see ei ole kriminaalmenetluse jaoks tingimata vajalik), mis on kriminaalmenetluse käigus tagasi saadud või arestitud.

Hüvituskeemide kasutamine piiriülestel juhtudel

3.5 Ohvril on õigus esitada oma alalise elukoha liikmesriigis taotlus hüvitise saamiseks liikmesriigist, milles kuritegu toime pandi.

3.6 Ohvril on õigus saada vajalikku teavet hüvitise taotlemise võimaluste kohta. See hõlmab teavet ja juhiseid hüvitistaotluse täitmise ning võimalike nõutavate täiendavate dokumentide ja lisateabe esitamise kohta.

3.7 Ohvril on õigus saada võimalikult kiiresti teavet järgmise kohta: hüvitistaotluse käsitlemise eest vastutav kontaktisik või osakond, taotluse kättesaamise kinnitus, märge esitatud taotluse alusel otsuse tegemise tähtaja kohta (võimaluse korral) ja vastu võetud otsuse kohta.

© iStockphoto/Luanmorino

4. peatükk. Integratsioon ja töötamise õigus

4.1 ELi kodanikel on õigus viibida liikmesriigi territooriumil kuni kolm kuud, eeldusel et neil on kehtiv pass või isikutunnistus, kui kehtestatud piirangutest ja tingimustest ei tulene teisiti.

4.2 ELi kodanikel on õigus viibida mis tahes ELi riigis, eeldusel et neil on seaduslik töö, nad õpivad akrediteeritud õppeasutuses ja neil on üldine ravikindlustuskaitse (või piisavalt raha, mis tagab selle, et nad ise või nende perekonnaliikmed ei muutu vastuvõtjariigi sotsiaalkindlustussüsteemile koormaks) või et nende pereliige vastab mis tahes nimetatud tingimusele.

4.3 Igal ELi kodanikul on õigus haridusele ning õigus saada kutse- ja täiendusõpet.

4.4 Igal ELi kodanikul on vabadus valida kutseala ja õigus töötada mis tahes liikmesriigis (kehtivad teatavad piirangud) ning kolmandate riikide kodanikel, kellel on luba töötada liikmesriikide territooriumil, on õigus liidu kodanikega võrdsetele töötingimustele.

4.5 Igal töötajal on õigus headele ja õiglastele töötingimustele, mis on tema tervise, ohutuse ja väärikuse kohased, maksimaalse töötaja piirangule, igapäevastele ja iganädalastele puhkeaegadele ning iga-aastasele tasustatud puhkusele.

Kolmandate riikide kodanikud

4.6 Liikmesriigid peaksid kindlaks määrama eeskirjad, mille alusel elamisloaga kolmandate riikide kodanikest kuriteoohvrid saavad elamisloa kehtivusaja kestel juurdepääsu tööjõutuule, kutseõppele ja haridusele.

4.7 Kolmandate riikide kodanikest ohvritel peab olema juurdepääs olemasolevatele programmidele või kavadele, mille eesmärk on nende tagasipöördumine normaalse elu juurde, sealhulgas vajaduse korral kursustele, mis on mõeldud nende kutseoskuste parandamiseks või ettevalmistuste tegemiseks nende kaasaaidatud tagasipöördumiseks päritoluriiki.

4.8 Kolmandate riikide kodanikest ohvritel on õigus võrdsele kohtlemisele elukohaliikmesriigi kodanikega järgmistes valdkondades: töötingimused, sealhulgas palk ja töölt vabastamine ning töötervishoid ja -ohutus, ühinemisvabadus, haridus ja kutseõpe, diplomite, tunnistuste ja muude kvalifikatsiooni tõendavate dokumentide tunnustamine asjaomaste siseriiklike menetluste kohaselt, sotsiaalkindlustusliigid, maksusoodustused, juurdepääs kaupadele ja teenustele ning üldsusele kättesaadavate kaupade ja teenuste pakkumisele, sealhulgas elamispinna saamise seotud menetlused siseriikliku õiguse kohaselt.

4.9 Ebaseaduslikult riigis viibivatel kolmandate riikide kodanikest ohvritel on õigus esitada tööandja kohta kaebus, kas otse või kolmanda isiku, näiteks ametiühingu või muu ühenduse kaudu.

4.10 Ebaseaduslikult riigis viibivatel kolmandate riikide kodanikest ohvritel on õigus tööandjalt välja nõuda maksmata jäänud töötasu (palk) isegi juhul, kui ohver on päritoluriiki tagasi pöördunud. Neid tuleb enne mis tahes tagasisaatmisotsuse täitmist süstemaatiliselt ja objektiivselt nende õigustest teavitada.

4.11 Töötasu peaks olema vähemalt sama suur kui asjaomases tegevusvaldkonnas seaduse järgi kohaldatav miinimumpalk või kollektiivlepingute või kehtiva tava kohane töötasu, välja arvatud juhul, kui pooled tõendavad muud.

4.12 Maksmata jäänud töötasu väljanõudmiseks on riigis ebaseaduslikult viibival kolmanda riigi kodanikust ohvril õigus esitada oma tööandja vastu kaebus või taotleda kohtuotsuse täitmisele pööramist.

Lapsohvid

4.13 Kolmandate riikide kodanikest lapsohvitel on mõistliku aja jooksul õigus saada juurdepääs haridussüsteemile samadel tingimustel kui kodakondsusega lastel.

5. peatükk. Kolmandate riikide kodanikest ohvrite järelemõtlemisaeg ja elamisluba

Järelemõtlemisaeg

5.1 Kolmandate riikide kodanikest inimkaubanduse ohvitel on õigus järelemõtlemisajale. See on mõeldud selleks, et anda neile võimalus taastuda ja süüteo toimepanijate mõju alt pääseda, et nad saaksid teha teadliku otsuse, kas teha politseiga ja õiguskaitseasutustega koostööd või mitte.

5.2 Ohvreid ei või järelemõtlemisaja jooksul riigist välja saata.

5.3 Järelemõtlemisaja võib lõpetada, kui ohver taastab kontaktid süüteo toimepanijaga või kui seda nõuavad avaliku korra ja riigi julgeoleku kaitsega seotud asjaolud.

5.4 Ohvritele tuleb järelemõtlemisaja jooksul võimaldada vähemalt erakorralist arstiabi ja eriteenuseid, sealhulgas psühholoogilist abi kõige kaitsetumatele.

Elamisluba

5.5 Kui kolmandate riikide kodanikule antud järelemõtlemisaeg on lõppenud, on ohvril õigus taotleda elamisluba sõltuvalt sellest, kas ta:

- on uurimise või kohtumenetluse huvides vajalik;
- on näidanud üles selget kavatsust teha koostööd;
- on katkestanud kõik suhted isikute või isikuga, kes on vastutav(ad) tema suhtes toime pandud inimkaubanduskuriteo eest;
- ei kujuta endast avaliku korra ja julgeoleku seisukohalt ohtu.

Luba peab kehtima vähemalt kuus kuud ning seda peab olema võimalik samadel tingimustel pikendada.

5.6 Pärast elamisloa väljastamist on piisavate vahenditeta ohvril õigus vähemalt toimetulemist võimaldavale elatusasemele, juurdepääsule erakorralisele arstiabile ja vajaduse korral suulise ja kirjaliku tõlke teenustele. Erilist tähelepanu tuleks pöörata kõige kaitsetumate isikute vajadustele, sealhulgas psühholoogilise abi andmisele. Samuti tuleb kooskõlas siseriikliku õigusega arvesse võtta turvalisuse ja kaitse vajadust. Vastavalt siseriiklikule õigusele võib toetus hõlmata ka tasuta õigusabi.

5.7 Elamisloa võib tühistada, kui ohver taastab kontaktid isiku või isikutega, kes on vastutav(ad) tema suhtes toime pandud inimkaubanduskuriteo eest, kui ohvri koostöö on pettuslik või tema kaebus on alusetu või vale, kui see võib ohustada avalikku korda ja riigi julgeolekut, kui ohver lakkab koostööd tegemast või kui ametiasutused otsustavad menetluse lõpetada.

Pikaajalised elanikud

5.8 Liikmesriigis vähemalt viis aastat seaduslikult elanud kolmandate riikide kodanikest ohvritel on õigus saada pikaajalise elaniku staatus. Selle saamine sõltub sellest, kas ohvril on enda ja oma perekonna ülalpidamiseks piisavalt vahendeid, ilma et ta koormaks sotsiaal- või ravikindlustussüsteemi.

6. peatükk. Tagasisaatmine

6.1 Kui kolmanda riigi kodanikust ohvril ei lubata ELis viibida ja ta on kohustatud päritoluriiki tagasi pöörduma, antakse talle tavaliselt vabatahtliku lahkumise tähtaeg vahemikus seitse kuni kolmkümmend päeva.

6.2 Kõnealust tähtaega võib pikendada, kui seda õigustavad erandlikud asjaolud, nagu perekond, sotsiaalsete sidemete olemasolu, koolis käivad lapsed ja riigis viibimise kestus.

6.3 Inimkaubanduse ohvritele, kellele on väljastatud elamisluba ja kes teevad koostööd politsei ja õiguskaitseasutustega, ei saa keelata konkreetseks ajavahemikuks liikmesriigi territooriumile sisenemist, kui nad täidavad tagasipöördumiskohustust ning ei kujuta endast ohtu avalikule korrale ja julgeolekule.

6.4 Ohver võib alati esitada ametiasutusele taotluse otsuse vaidlustamiseks, kasutades talle õigusalaselt nõu andva esindaja ja (vajaduse korral) tõlgi abi.

6.5 Väljasaatmine tuleb edasi lükata, kui sellega rikutaks mittetagasisaatmise põhimõtet. Edasilükkamine võib toimuda üksikjuhtumi konkreetseid asjaolusid arvesse võttes ka muudel põhjustel, eriti ohvri füüsilise või vaimse seisundi tõttu, tehnilistel põhjustel, nagu transpordivõimaluste puudumine või juhul, kui ohvri isikut ei ole võimalik kindlaks teha.

6.6 Euroopa Liiduga tagasivõtulepingu sõlminud riikidel on kohustus automaatselt tagasi võtta oma kodanikud, nende (vallalised) lapsed ja nende abikaasad ning samuti isikud, kellel on või oli kehtiv viisa või elamisluba.

Lapsohvrid

6.7 Kolmandate riikide kodanikest lapsohvreid, keda ei saada lapsevanem või eestkostja, võib tagasi saata alles siis, kui lapse parimaid huvisid on arvesse võetud ja liikmesriik on veendunud, et laps saadetakse tagasi perekonnaliikme või määratud eestkostja juurde või sobivasse vastuvõtuasutusse.

Viited

1. peatükk. Abi ja toetus

1.1 Direktiivi 2011/36/EL artikli 11 lõige 2:

2. Liikmesriigid võtavad vajalikud meetmed tagamaks, et isikule pakutakse abi ja toetust kohe, kui pädevatel asutustel on põhjendatult alust arvata, et isiku suhtes võib olla toime pandud mõni artiklites 2 ja 3 osutatud süütegudest.

1.2 Direktiivi 2011/36/EL artikli 11 lõige 1:

1. Liikmesriigid võtavad vajalikud meetmed tagamaks, et ohvrile pakutakse abi ja toetust enne kriminaalmenetlust, selle ajal ning asjakohase ajavahemiku jooksul pärast menetluse lõpetamist, et tal oleks võimalik kasutada raamotsuses 2001/220/JSK ja käesolevas direktiivis sätestatud õigusi.

1.3. Direktiivi 2011/36/EL artikli 11 lõige 3:

3. Liikmesriigid võtavad vajalikud meetmed tagamaks, et ohvrile pakutav abi ja toetus ei sõltu sellest, kas ta soovib teha koostööd kriminaaluurimises, süüdistuse esitamisel või kohtumenetluses, ilma et see piiraks direktiivi 2004/81/EÜ või sarnaste riigisiseste eeskirjade kohaldamist.

Direktiivi 2011/36/EL põhjendus 18:

Juhtudel, kui ohver ei ela seaduslikult asjaomases liikmesriigis, tuleks tingimusteta abi ja toetust osutada vähemalt järelemõtlemisaja jooksul. Kui pärast tuvastamismenetluse lõpuleviimist või järelemõtlemisaja möödumist ei tunnista ohvrit liikmesriigi elamisloa saamise tingimustele vastavaks või tal ei ole muude tingimuste kohaselt riigis seaduslikku elukohta või kui ohver on selle liikmesriigi territooriumilt lahkunud, ei ole asjaomane liikmesriik kohustatud jätkama abi ja toetuse pakkumist sellele isikule käesoleva direktiivi alusel.

Direktiivi 2004/81/EÜ artikkel 1:

Käesoleva direktiivi eesmärk on määratleda tingimused asjaomase siseriikliku menetluse pikkusega seotud tähtjaliste elamislubade andmiseks kolmandate riikide kodanikele, kes teevad koostööd võitluses inimkaubanduse või ebaseaduslikule sisserändele kaasaaitava tegevuse vastu.

Direktiivi 2004/81/EÜ artikli 6 lõige 2:

2. Järelemõtlemisajal ja pädevate asutuste otsust oodates on kolmandate riikide kodanikele kättesaadav artiklis 7 osutatud kohtlemine ning nende vastu ei ole võimalik jõustada väljasaatmisesotsust.

Direktiivi 2004/81/EÜ artikkel 7:

1. Liikmesriigid tagavad, et piisavate vahenditeta asjaomastele kolmandate riikide kodanikele antakse elatustase, mis võimaldab tagada nende toimetuleku ja juurdepääsu erakorralisele arstiabile. Nad hoolitsevad kõige kaitsetumate erivajaduste, sealhulgas vajaduse korral ja siseriikliku õigusega sätestatud juhtudel psühholoogilise abi eest.

2. Liikmesriigid võtavad käesoleva direktiivi kohaldamisel kooskõlas siseriikliku õigusega nõuetekohaselt arvesse asjaomaste kolmandate riikide kodanike turvalisuse ja kaitse vajadust.

3. Liikmesriigid osutavad asjaomastele kolmandate riikide kodanikele vajaduse korral tõlketeenuseid.

4. Liikmesriigid võivad osutada asjaomastele kolmandate riikide kodanikele siseriiklikus õiguses sätestatud tingimustel tasuta õigusabi, kui see on kehtestatud.

Direktiivi 2004/81/EÜ artikkel 9:

1. Liikmesriigid tagavad, et elamisloa omajatele, kellel puuduvad piisavad vahendid, saab osaks vähemalt sama kohtlemine, nagu sätestatud artiklis 7.

2. Liikmesriigid tagavad vajaliku arsti- või muu abi asjaomastele kolmandate riikide kodanikele, kellel puuduvad piisavad vahendid ja kellel on erivajadused, näiteks rasedatele naistele, puuetega isikutele, seksuaalvägivalla või muude vägivalla vormide ohvritele ja, kui liikmesriigid kasutavad artikli 3 lõikes 3 sätestatud võimalust, alaealistele.

1.4–7 Direktiivi 2011/36/EL artikli 11 lõige 5:

5. Lõigetes 1 ja 2 osutatud abi ja toetust pakutakse ohvri nõusolekul ja teadmisel ning sellega kindlustatakse vähemalt ohvri toimetulekut tagav elatustase, sealhulgas nõuetekohane ja turvaline majutus ning materiaalne abi, vajalik arstiabi, mis hõlmab ka psühholoogilist abi, nõustamine ja teavitamine ning vajaduse korral suulise ja kirjaliku tõlke teenused.

1.8 Direktiivi 2011/36/EL artikli 11 lõige 7:

7. Liikmesriigid hoolitsevad erivajadustega ohvri eest, eelkõige kui erivajaduse põhjuseks on isiku rasedus, tema tervislik seisund, puue, võimalik vaimne või psühholoogiline

häire või kui nad on kannatanud jõhkra psühholoogilise, füüsilise või seksuaalse vägivald all.

1.9 Direktiivi 2012/29/EL artikli 8 lõiked 1 ja 2:

1. Liikmesriigid tagavad, et kuriteoohvritel on vastavalt nende vajadustele enne kriminaalmenetlust, selle ajal ja asjakohase ajavahemiku jooksul pärast seda juurdepääs tasuta konfidentsiaalsetele ohvriabiteenustele. Pereliikmetele antakse juurdepääs ohvriabiteenustele vastavalt nende vajadustele ning vastavalt ohvri suhtes toime pandud kuriteo tagajärjel kannatatud kahju suurusele.

2. Liikmesriigid hõlbustavad kuriteoohvrite suunamist ohvriabiteenistustesse kuriteoakabuse vastu võtnud pädeva asutuse ja muude asjaomaste asutuste poolt.

1.10 Direktiivi 2012/29/EL artikli 8 lõige 3:

3. Liikmesriigid võtavad meetmeid, et luua tasuta ja konfidentsiaalsed spetsialiseeritud abiteenistused lisaks üldistele ohvriabiteenistustele või nende koostisosana, või võimaldades ohvrite tugiorganisatsioonidel pöörduda sellist spetsialisti abi pakkuvate spetsialiseeritud asutuste poole. Ohvritel on kooskõlas nende erivajadustega juurdepääs sellistele teenustele ning pereliikmetel on juurdepääs vastavalt nende erivajadustele ja kahju suurusele, mida nad on seoses kuriteoohvri vastu toime pandud kuriteoga kannatanud.

Direktiivi 2012/29/EL artikkel 9:

1. Artikli 8 lõikes 1 osutatud ohvriabiteenistused pakuvad vähemalt järgmist:

- kuriteoohvrite õigustele juurdepääsuga seotud teave, nõustamine ja tugi, sealhulgas seoses sellega, kuidas taotleda riiklikku hüvitist kuriteoga tekitatud kahju eest, ja seoses kuriteoohvri rolliga kriminaalmenetluses, kaasa arvatud kohtuistungitel osalemiseks ettevalmistumisega;
- teave asjakohaste spetsialiseeritud olemasolevate ohvriabiteenistuste kohta või ohvri suunamine otse selliste ohvriabiteenistuste juurde;
- emotsionaalne ja võimaluse korral psühholoogiline tugi;
- kuriteo tagajärjel tekkinud rahaliste ja praktiliste küsimustega seotud nõustamine;
- kui muud avaliku või erasektori teenistused seda ei paku, siis nõustamine uue ja korduva ohvriks langemise, hirmutamise või kättemaksu ohu kohta.

2. Liikmesriigid julgustavad ohvriabiteenistusi pöörama erilist tähelepanu selliste kuriteoohvrite erivajadustele, kes on kannatanud olulist kahju seoses kuriteo raskusega.

3. Kui muud avaliku või erasektori teenistused seda ei paku, siis loovad ja pakuvad artikli 8 lõikes 3 nimetatud spetsialiseeritud abiteenistused vähemalt järgmist:

- varjupaigad või muu asjakohane ajutine majutus kuriteoohvritele, kes vajavad turvalist asukohta seoses kättemaksu, uue ja korduva ohvriks langemise, hirmutamise ja kättemaksu otsese ohuga;
- suunatud ja integreeritud abiteenistused erivajadustega ohvritele, nagu seksuaalvägivald ohvrid, soolise vägivald

ohvrid ja lähisuhetes toime pandud vägivald ohvrid, sealhulgas traumaabi ja nõustamine.

1.11 Direktiivi 2011/36/EL artikli 11 lõige 6:

6. Lõikes 5 osutatud teavitamine hõlmab vajadusel teavet direktiiviga 2004/81/EÜ sätestatud järelemõtlemiseks ja taastumiseks ette nähtud aja kohta ning teavet võimaluse kohta pakkuda rahvusvahelist kaitset nõukogu 29. aprilli 2004. aasta direktiivi 2004/83/EÜ miinimumnõuete kohta, mida kolmandate riikide kodanikud ja kodakondsuseta isikud peavad täitma, et saada pagulase või muul põhjusel rahvusvahelist kaitset vajava isiku staatus, ja antava kaitse sisu kohta, (¹) ja nõukogu 1. detsembri 2005. aasta direktiivi 2005/85/EÜ liikmesriikides pagulasseisundi omistamise ja äravõtmise menetluse miinimumnõuete kohta (²) või muude rahvusvaheliste vahendite või muude sarnaste riigisiseste eeskirjade alusel.

1.12 Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikkel 18:

Varjupaigaõigus tagatakse 28. juuli 1951. aasta Genfi konventsiooni ja 31. jaanuari 1967. aasta pagulasseisundi protokollis sätete ning Euroopa Liidu lepingu ja Euroopa Liidu toimimise lepingu (edaspidi „aluslepingud“) kohaselt.

Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikkel 19:

1. Kollektiivne väljasaatmine on keelatud.

2. Kedagi ei tohi tagasi saata, välja saata või välja anda riiki, kus teda tõsiselt ohustab surmanuhtlus, piinamine või muu ebainimlik või alandav kohtlemine või karistus.

Direktiivi 2011/95/EL artikli 2 punkt d:

d) „pagulane” – kolmanda riigi kodanik, kes põhjendatud kartuse tõttu rassilise, usulise, rahvuslase, poliitilistel vaadetel või teatavasse sotsiaalsesse rühma kuulumisel põhineva tagakiusamise ees viibib väljaspool kodakondsusjärgset riiki ja ei saa või kõnealuse kartuse tõttu ei taha anda ennast nimetatud riigi kaitse alla, või kodakondsuseta isik, kes samadel põhjustel, nagu eespool nimetatud, viibides väljaspool varasemat alalist elukohariiki ei saa või kõnealuse kartuse tõttu ei taha sinna tagasi pöörduda, ja kelle suhtes ei kohaldata artiklit 12.

Direktiivi 2004/83/EÜ artikkel 21:

1. Liikmesriigid austavad mittetagasisaatmise põhimõtet kooskõlas oma rahvusvaheliste kohustustega.

2. Kui lõikes 1 nimetatud rahvusvahelised kohustused seda ei keela, võivad liikmesriigid pagulase tagasi saata, olenemata sellest, kas teda on formaalselt tunnustatud või mitte, kui:

- on mõistlik põhjus käsitada teda ohuna oma asukohaliikmesriigi julgeolekule või
- olles lõpliku otsusega süüdi mõistetud eriti raskes kuriteos, kujutab ta endast ohtu kõnealuse liikmesriigi ühiskonnale.

3. Liikmesriigid võivad tühistada, lõpetada või keelduda uuendamast või andmast elamisloa pagulasele, kelle suhtes kohaldatakse lõiget 2.

Lapsohvrid

1.13 Direktiivi 2011/36/EL artikli 13 lõiked 1 ja 2:

1. Inimkaubanduse lapsohvritele pakutakse abi, toetust ja kaitset. Käesoleva direktiivi kohaldamisel on esmatähtis lapse huvide kaitse.

2. Liikmesriigid tagavad, et kui inimkaubanduse ohvriks langenud isiku vanus ei ole teada ja on põhjust arvata, et isik on laps, käsitletakse isikut lapsena, et ta saaks kooskõlas artiklitega 14 ja 15 viivitamata abi, toetust ja kaitset.

Direktiivi 2012/29/EL artikli 1 lõiked 1 ja 2:

1. Käesoleva direktiivi eesmärk on tagada, et kuriteoohvrid saavad asjakohast teavet, tuge ja kaitset ning et neil on võimalik osaleda kriminaalmenetluses.

Liikmesriigid tagavad, et ohvrite staatust tunnustatakse ning et neisse suhtutakse austavalt, diskreetselt, isikupära arvestades, professionaalselt ning mittediskrimineerivalt kõigis kokkupuudetes ohvriabiteenuseid ja lepitava õigusemõistmise teenuseid osutavate asutuste ning kõikide kriminaalmenetluse raames tegutsevate pädevate asutustega. Käesoleva direktiiviga sätestatud õigused kehtivad ohvritele ilma nende vahel diskrimineerimata, kaasa arvatud seoses nende elanikustaatusega.

2. Liikmesriigid tagavad, et lapsohvrite puhul võetakse käesoleva direktiivi kohaldamisel arvesse esmajärjekorras lapse parimaid huve ja neid hinnatakse individuaalselt. Alati kasutatakse lapsesõbralikku lähenemisviisi, võttes vajalikul määral arvesse lapse

vanust, küpsust ning arvamusi, vajadusi ja muresid. Last ja tema suhtes vanemliku vastutuse kandjat või muud seadusjärgset esindajat, kui selline on olemas, teavitatakse meetmetest või õigustest, mis on konkreetselt lapsele suunatud.

1.14 Direktiivi 2011/36/EL artikli 14 lõige 1:

1. Liikmesriigid võtavad vajalikud meetmed tagamaks, et erimeetmed inimkaubanduse lapsohvri lühi- ja pikaajaliseks abistamiseks ja toetamiseks tema füüsilise ja psühhosotsiaalse taastumise raames võetakse pärast iga lapsohvri konkreetse olukorra hindamist, milles võetakse nõuetekohaselt arvesse lapse seisukohti, vajadusi ja huve, et leida lapse jaoks püsiv lahendus.

Direktiivi 2011/36/EL artikli 16 lõiked 1 ja 2:

1. Liikmesriigid võtavad vajalikud meetmed tagamaks, et artikli 14 lõikes 1 osutatud erimeetmete puhul inimkaubanduse lapsohvri abistamiseks ja toetamiseks võetakse nõuetekohaselt arvesse iga saatjata lapsohvri konkreetset olukorda.

2. Liikmesriigid võtavad vajalikud meetmed, et leida püsiv lahendus, mille aluseks on iga lapse huvide hindamine.

1.15 Direktiivi 2011/36/EL artikli 14 lõige 2:

2. Kui riiklike õigusaktide kohaselt vanemliku vastutuse kandjad ei saa tagada lapse huvide järgimist ja/või last esindada enda ja lapsohvri huvide konflikti tõttu, määravad liikmesriigid inimkaubanduse lapsohvritele hooldaja või seadusliku esindaja alates hetkest, mil riigiasutused on ohvri tuvastanud.

2. peatükk. Inimkaubanduse ohvrite kaitse

Kriminaalmenetlusele eelnev kaitse

2.1 Direktiivi 2011/36/EL artikli 12 lõige 3:

3. Liikmesriigid tagavad, et inimkaubanduse ohver saab võimaluse korral lähtuvalt riskihindamisest ja kooskõlas riikliku õiguse või menetlustega asjakohast kaitset, muu hulgas võimaluse osaleda tunnistajakaitse programmides või muudes samalaadsetes meetmetes.

Direktiivi 2012/29/EL artikkel 22:

1. Liikmesriigid tagavad, et kuriteoohvrite puhul viiakse kooskõlas liikmesriigi õigusaktides sätestatud menetlustega õigel ajal läbi individuaalne hindamine, et kindlaks teha erilised kaitsevajadused ning see, kas ja mil määral nad saaksid kriminaalmenetluse käigus kasu artiklites 23 ja 24 sätestatud erimeetmetest seoses sellega, et nad on uue ja korduva ohvriks langemise, hirmutamise ja kättemaksu suhtes eriti haavatavad.

2. Individuaalsel hindamisel võetakse eelkõige arvesse:

- a) kuriteoohvri isikuomadusi;
- b) kuriteo liiki või laadi ning
- c) kuriteo asjaolusid.

3. Individuaalse hindamise raames pööratakse erilist tähelepanu kuriteoohvritele, kes on kannatanud olulist kahju seoses kuriteo raskusega, kuriteoohvritele, kelle suhtes on toime pandud eelarvamuskuritegu või kuritegu, mis on toime pandud diskrimineerimise ajendil ja mis võib olulisel määral olla seotud nende isikuomadustega, ja kuriteoohvritele, kelle suhe kurjategijaga ja sõltuvus temast muudab nad eriti haavatavaks; terrorismi-, organiseeritud kuritegevuse, inimkaubanduse, soolise vägivalda, lähisuhetes toime pandud vägivalda, seksuaalvägivalda või seksuaalse ärakasutamise ja vihakuritegude ohvritele ning puudega ohvritele.

4. Käesoleva direktiivi kohaldamisel peetakse lapsohvreid eriliste kaitsevajadustega ohvriteks, kuna nad on haavatavad uue ja korduva ohvriks langemise, hirmutamise ja kättemaksu suhtes. Selleks, et teha kindlaks, kas ja mil määral tuleks neile kohaldada artiklites 23 ja 24 sätestatud erimeetmeid, viiakse lapsohvrite suhtes läbi käesoleva artikli lõikes 1 sätestatud individuaalne hindamine.

5. Individuaalse hindamise ulatust võib kohandada vastavalt kuriteo raskusastmele ja ohvrile tekitatud ilmsele kahjule.

© iStockphoto/Arne Uebel

6. Kuriteohvrid kaasatakse tihedalt individuaalsesse hindamisse ja selle läbiviimisel võetakse arvesse nende soove, sealhulgas juhu, kui nad ei soovi artiklites 23 ja 24 sätestatud erimeetmete kohaldamist.

7. Kui asjaolud, mis moodustavad individuaalse hindamise aluse, on oluliselt muutunud, tagavad liikmesriigid, et hindamist uuendatakse kogu kriminaalmenetluse vältel.

Euroopa Inimõiguste Kohus, kohtuasi Rantsev vs. Küpros ja Venemaa (avaldus nr 25965/04)

286. Nagu ka konventsiooni artiklite 2 ja 3 puhul, võib artikli 4 kohaselt teatavate asjaolude korral olla nõutav, et riik võtaks inimkaubanduse ohvrite või võimalike ohvrite kaitseks konkreetseid meetmeid (vt *mutatis mutandis* eespool osutatud kohtuasi Osman, punkt 115 ning Mahmut Kaya vs. Türgi, nr 22535/93, punkt 115, Euroopa Inimõiguste Kohus, 2000-III). Selleks et teatava juhtumi puhul oleks tõepoolest kohustus võtta konkreetseid meetmeid, tuleb näidata, et riigiasutused olid või oleksid pidanud olema teadlikud asjaoludest, mis tekitasid põhjendatud kahtluse, et tuvastatud isikut oli ähvardanud või ähvardas tegelik ja otsene oht langeda inimkaubanduse või ärakasutamise ohvriks Palermo protokollis artikli 3 punkti a ja inimkaubanduse vastase konventsiooni artikli 4 punkti a tähenduses. Kui asutused ei võta nende võimuses olevaid asjakohaseid meetmeid isiku kõnealusest olukorrast või ohust välja aitamiseks, tähendaks see konventsiooni artikli 4 rikkumist (vt *mutatis mutandis* eespool osutatud kohtuasi Osman, punktid 116–117 ning, eespool osutatud kohtuasi Mahmut Kaya, punktid 115–116).

2.2 Direktiivi 2011/36/EL artikkel 8:

Liikmesriigid võtavad vastavalt oma õigussüsteemi aluspõhimõtetele vajalikud meetmed tagamaks, et pädevatel riiklikel asutustel on volitused jätta inimkaubanduse ohvrile süüdistus esitamata või karistus määramata kuritegelikus tegevuses sunnitud osalemise eest, kui see tulenes otseselt asjaolust, et tema suhtes oli toime pandud mõni artiklis 2 nimetatud tegu.

Direktiivi 2011/36/EL põhjendus 14:

14. Inimkaubanduse ohvrid peaksid asjaomaste liikmesriikide õigussüsteemide aluspõhimõtete kohaselt olema kaitsitud süüdistuse esitamise või karistuse määramise eest nii sellise kuritegeliku tegevuse puhul nagu valedokumentide kasutamine kui ka prostitutsiooni ja sisserännet käsitlevates õigusaktides nimetatud süütegude puhul, mida nad on olnud sunnitud toime panema otseselt inimkaubanduse ohvriks langemise tõttu. Sellise kaitse eesmärk on tagada ohvritele inimõigused, hoida ära nende järjekordne ohvriks langemine ja julgustada neid esinema tunnistajatena kriminaalmenetluses nende suhtes toime pandud kuriteo täideviijate vastu. Selline kaitsemeede ei tohiks välistada süüdistuse esitamist ega karistuse määramist süütegude puhul, mille on isik tahtlikult toime pannud või milles vabatahtlikult osalenud.

2.3 Nõukogu raamotsuse 2008/977/JSK artikli 3 lõige 1:

1. Pädevad asutused võivad isikuandmeid koguda oma ülesannete raames üksnes konkreetsetel, selgelt kindlaksmääratud ja õiguspärasel eesmärgil ning neid võib töödelda üksnes samal eesmärgil, milleks andmeid koguti. Andmete töötlemine on seaduslik ja piisav, asjakohane ning ei tohi ületada kogumise eesmärgi piire.

2.4 Nõukogu raamotsuse 2008/977/JSK artikli 4 lõige 2:

2. Isikuandmed kustutatakse või muudetakse anonüümseks, kui need ei ole nende seadusliku kogumise või täiendava seadusliku töötlemise eesmärgil enam vajalikud. Käesoleva sättega ei mõjutata kõnealuste andmete arhiveerimist asjakohaseks ajavahemikuks eraldi andmekogumise vastavalt siseriiklikule õigusele.

2.5 Nõukogu raamotsuse 2001/220/JSK artikli 4 lõige 1:

1. Iga liikmesriik tagab eelkõige, et ohvritel on alates nende esimesest kokkupuutest õiguskaitseorganitega võimalus saada liikmesriigi poolt vajalikuks peetud viisil nende huvide kaitsega seotud teavet, võimalusel üldiselt arusaadavates keeltes.

2.6 Nõukogu raamotsuse 2001/220/JSK artikli 4 lõige 1:

- a) talituste ja organisatsioonide tüübid, kelle poole ohvrid võivad toetuse saamiseks pöörduda;
- b) pakutava toetuse liik;
- c) kuhu ja kuidas ohvrid saavad kuriteost teatada;
- d) sellisele teatele järgnevad toimingud ning ohvrite osa nendes toimingutes;
- e) kuidas ja mis tingimustel ohvritele kaitset pakutakse;
- f) kui suures ulatuses ja mis tingimustel on ohvritele kättesaadav:
  - i) õigusnõu või
  - ii) tasuta õigusabi või
  - iii) muud tüüpi nõustamine, kui, alapunktide i ja ii puhul, neil on õigus seda saada;
- g) millistel tingimustel on tekib ohvril õigus hüvitisele;
- h) kui ohver elab teises riigis, mis tahes talle kättesaadav erikord ohvrite huvide kaitseks.

Direktiivi 2012/29/EL artikli 4 lõige 1:

1. Selleks, et kuriteohvrid saaksid kasutada oma käesolevas direktiivis sätestatud õigusi, tagavad liikmesriigid, et kuriteohvritele antakse põhjendamatute viivitusteta alates esimesest kokkupuutest pädeva asutusega järgmist teavet:

- a) teave selle kohta, milliseid abiteenuseid võib kuriteoohver saada ja kelle poole pöörduda, kaasa arvatud vajaduse korral asjakohane teave juurdepääsu kohta meditsiinilisele toele, eriarstide toele, sealhulgas psühholoogilisele toele, ja alternatiivsele majutusele;

- b) teave kuriteokaebuse esitamise menetluste kohta ja selle kohta, milline on kuriteoohvri roll seoses selliste menetlustega;
- c) teave selle kohta, kuidas ja mis tingimustel kuriteoohvritele kaitset (sealhulgas kaitsemeetmeid) pakutakse;
- d) teave selle kohta, kuidas ja mis tingimustel võib saada õigusnõustamist, tasuta õigusabi ja mis tahes muud liiki nõustamist;
- e) teave selle kohta, kuidas ja mis tingimustel kuriteoohvritel on võimalik saada hüvitist;
- f) teave selle kohta, kuidas ja mis tingimustel on kuriteoohvritel õigus saada suulise ja kirjaliku tõlke teenust;
- g) kui nad elavad liikmesriigis, mis on erinev liikmesriigist, kus kuritegu toime pandi, siis teave erimeetmete, menetluste või korralduste kohta, mis on kättesaadavad, et kaitsta kuriteoohvrite huve liikmesriigis, kus toimub esimene kokkupuude pädeva asutusega;
- h) teave kõikide kättesaadavate kaebuste esitamise menetluste kohta juhul, kui kriminaalmenetluse raames tegutsev pädev asutus ei austa kuriteoohvri õigusi;
- i) kontaktandmed, kuhu pöörduda teabe vahetamiseks enda suhtes toime pandud kuriteo menetlemise kohta;
- j) teave kättesaadavate lepitava õigusemõistmise teenuste kohta;
- k) teave selle kohta, kuidas ja mis tingimustel võidakse hüvitada kulusid, mis tekivad kuriteoohvri osalemisest kriminaalmenetluses.

Kaitse kriminaalmenetluse ajal ja järel

2.7 Direktiivi 2011/36/EL artikli 12 lõige 4:

4. Piiramata kaitseõigust ja lähtuvalt pädevate asutuste teostatud ohvri isikliku olukorra hindamisest, tagavad liikmesriigid, et inimkaubanduse ohvrit koheldakse eriliselt, et takistada tema teistkordset ohvriks langemist, vältides nii palju kui võimalik ning kooskõlas riiklikus õiguses kindlaksmääratud tingimuste, kohtu kaalutusõiguse, praktika ja juhistega järgmist:

- a) tarbetut küsitlemist uurimise, süüdistuse esitamise ja kohtuliku arutamise käigus;
- b) silmsidet ohvri ja süüdistatava vahel, sealhulgas tunnistuste andmisel, näiteks küsitlemise ja risküsitluse ajal, kasutades selleks asjakohaseid vahendeid, sealhulgas asjakohast kommunikatsioonitehnoloogiat;
- c) tunnistuste andmist avalikul kohtuistungil ja
- d) tarbetuid küsimusi eraelu kohta.

2.8 Direktiivi 2011/36/EL artikli 12 lõige 2:

2. Liikmesriigid tagavad, et inimkaubanduse ohvrile pakutakse viivitamata õigusnõustamist ja vastavalt ohvrite rollile asjaomases õigussüsteemis juriidilist esindamist, sealhulgas hüvitise taotlemise korral.

2.9 Direktiivi 2011/36/EL artikli 12 lõige 2:

2. Kui ohvril ei ole piisavalt rahalisi vahendeid, pakutakse õigusnõustamist ja esindamist tasuta.

Direktiivi 2012/29/EL artikkel 13:

Liikmesriigid tagavad, et kuriteoohvril on juurdepääs tasuta õigusabile, juhul kui ta on kriminaalmenetluse osaline. Tingimused või kord, mille alusel tasuta õigusabi ohvritele kättesaadavaks tehakse, kehtestatakse liikmesriigi õigusega.

2.10 Direktiivi 2012/29/EL artikli 11 lõiked 1, 2 ja 3:

1. Liikmesriigid tagavad, et vastavalt kuriteoohvrite rollile asjaomases kriminaalõigussüsteemis on kuriteoohvril õigus menetlustest loobumise otsuse läbivaatamisele. Sellise läbivaatamise kord määratakse kindlaks liikmesriigi õigusega.

2. Kui siseriikliku õiguse kohaselt määratakse kuriteoohvri roll asjaomases kriminaalõigussüsteemis kindlaks alles pärast seda, kui võetakse vastu otsus algatada kurjategija suhtes menetlus, tagab liikmesriik, et vähemalt raskete kuritegude ohvritel on õigus kriminaalmenetlusest loobumise otsuse läbivaatamisele. Sellise läbivaatamise kord määratakse kindlaks siseriikliku õigusega.

3. Liikmesriigid tagavad, et kuriteoohvreid teavitatakse tarbetu viivitusega nende õigusest saada piisavalt teavet, et otsustada, kas taotleda kriminaalmenetlusest loobumise otsuse läbivaatamist, ja et neile antakse soovi korral sellist teavet.

2.11 Direktiivi 2012/29/EL artikli 3 lõiked 1 ja 2:

1. Liikmesriigid võtavad asjakohaseid meetmeid, et aidata kuriteoohvritel saada pädevatest asutustest aru alates esimesest kokkupuutest ja kõigi vajalike edasiste kontaktide puhul, mis neil on pädevate asutustega seoses kriminaalmenetlusega, sealhulgas aru saada teabest, mida nimetatud asutused annavad, ja aidata pädevatel asutustel kuriteoohvritest aru saada.

2. Liikmesriigid tagavad, et suhtlus kuriteoohvritega toimub lihtsas ja arusaadavas keeles, suuliselt või kirjalikult. Sellise suhtluse puhul võetakse arvesse ohvri isikuomadusi, sealhulgas puuet, mis võivad mõjutada nende võimet aru saada või teha ennast arusaadavaks.

2.12 Direktiivi 2012/29/EL artikli 3 lõige 3:

3. Kui ohver vajab kuriteo mõju tõttu abi, et saada aru või teha ennast arusaadavaks, lubavad liikmesriigid, et ohvrit saadab esimesel kokkupuutel pädeva asutusega tema poolt valitud isik, välja arvatud juhul, kui see on ohvri huvidega vastuolus või mõjutaks menetluse käiku.

2.13 Direktiivi 2012/29/EL artikkel 5:

1. Liikmesriigid tagavad, et kuriteoohver saab liikmesriigis pädevale asutusele esitatud ametliku kuriteokaebuse kättesaa-

mise kohta kirjaliku kinnituse, milles on esitatud kuriteoga seotud põhilised elemendid.

2. Liikmesriigid tagavad, et kuriteoohvritel, kes soovivad esitada kuriteo kohta kaebuse ja kes ei räägi või ei mõista pädeva asutuse kasutatavat keelt, lubatakse esitada kaebus keeles, millest nad aru saavad, või saada vajalikku keeleabi.

3. Liikmesriigid tagavad, et kuriteoohver, kes ei räägi või ei mõista pädeva asutuse kasutatavat keelt, saab taotluse korral tasuta lõikes 1 sätestatud kirjaliku kinnituse tõlke sellises keeles, millest ta aru saab.

2.14 Direktiivi 2012/29/EL artikli 6 lõiked 1, 2, 3 ja 4:

1. Liikmesriigid tagavad, et kuriteoohvreid teavitatakse tarbetu viivituseeta nende õigusest saada kuriteoohvri suhtes toime pandud kuriteo kohta algatatud kriminaalmenetluse kohta järgmist teavet ja et neile antakse taotluse korral sellist teavet:

- otsus uurimist mitte algatada või see lõpetada või kurjategija suhtes kriminaalmenetlusest loobuda;
- kurjategija suhtes peetava kohtuistungi toimumise aeg ja koht ning talle esitatud süüdistuste laad.

2. Liikmesriigid tagavad, et kuriteoohvreid teavitatakse kooskõlas nende rolliga asjaomases kriminaalõigussüsteemis tarbetu viivituseeta nende õigusest saada kuriteo kohta esitatud kaebuse tagajärjel algatatud kriminaalmenetluse kohta järgmist teavet ja et neile antakse taotluse korral sellist teavet:

- kohtuasjas tehtud lõplik otsus;
- teave, mis võimaldab kuriteoohvril olla kursis kriminaalmenetluse käiguga, välja arvatud erandjuhtudel, kus selline teavitamine võib kohtuasja nõuetekohast käsitlemist negatiivselt mõjutada.

3. Lõike 1 punkti a ja lõike 2 punkti a kohaselt esitatud teave peab sisaldama kõnealuse otsuse põhjendusi või põhjenduste kokkuvõtet, välja arvatud vandekohtu otsuse puhul või otsuse puhul, mille põhjendused on konfidentsiaalsed, kui liikmesriigi õiguse kohaselt põhjendusi ei esitata.

4. Ohvri soov saada või mitte saada teavet on pädevale asutusele siduv, välja arvatud juhul, kui seda teavet antakse ohvri õiguse tõttu osaleda aktiivselt kriminaalmenetluses. Liikmesriigid võimaldavad ohvritel muuta oma soovi igal ajal, ja võtavad nimetatud muutmist seejärel arvesse.

2.15 Direktiivi 2012/29/EL artikli 6 lõiked 5 ja 6:

5. Liikmesriigid tagavad, et kuriteoohvrile pakutakse võimalust, et teda põhjendamatute viivitusteta teavitatakse, kui teda puudutava kuriteo eest vahistatud, kohtu alla antud või karistust kandev isik vabastatakse või põgeneb kinnipidamiskohast. Lisaks tagavad liikmesriigid, et ohvreid teavitatakse kurjategija vabastamise või põgenemise korral nende kaitseks võetud asjakohastest meetmetest.

6. Lõikes 5 sätestatud teave edastatakse taotluse korral kuriteoohvrile vähemalt neil juhtudel, kui on oht või on kindlaks

tehtud oht, et neile tekitatakse kahju, välja arvatud juhul, kui on kindlaks tehtud oht, et selle teabe edastamine tekitab kahju kurjategijale.

2.16 Direktiivi 2012/29/EL artikli 7 lõige 1:

1. Liikmesriigid tagavad, et vastavalt kuriteoohvrite rollile asjaomases kriminaalõigussüsteemis võimaldatakse ohvritele, kes ei räägi või ei mõista asjaomases kriminaalmenetluses kasutatavat keelt, taotluse korral tasuta suuline tõlge vähemalt kriminaalmenetluse ajal uurimisasutustes ja kohtutes läbiviidava küsitlemise või ülekuulamise, sh politsei poolt küsitlemise ajal, ning et kuriteoohvritele tagatakse suuline tõlge aktiivseks osalemiseks kohtuistungitel ja kõigil vajalikel vaheistungitel.

2.17 Direktiivi 2012/29/EL artikli 7 lõiked 3 ja 6:

3. Liikmesriigid tagavad, et kuriteoohvrile, kes ei räägi või ei mõista asjaomases kriminaalmenetluses kasutatavat keelt, võimaldatakse nende sellekohase taotluse korral vastavalt kuriteoohvrite rollile asjaomase kriminaalõigussüsteemi kriminaalmenetluses tasuta kirjalik tõlge kuriteoohvrile arusaadavasse keelde sellest teabest, mis on neile oluline oma õiguste teostamiseks kriminaalmenetluses, sellises ulatuses, kui see teave ohvritele kättesaadavaks tehakse. Nimetatud teabe tõlge hõlmab vähemalt nende suhtes toime pandud kuriteoga seotud kriminaalmenetluse lõpetamise otsuse, ja kuriteoohvri taotlusel kõnealuse otsuse põhjendused või nende lühikokkuvõtte, välja arvatud vandekohtu otsuste puhul või otsuste puhul, mille põhjendused on konfidentsiaalsed, kui liikmesriigi õiguse kohaselt põhjendusi ei esitata.

6. Piiramata lõigetes 1 ja 3 sätestatud üldeeskirju võib kirjaliku tõlke asemel teha käesolevas artiklis viidatud oluliste dokumentide suulise tõlke või suulise kokkuvõtte tingimusel, et niisuguse suulise tõlke või suulise kokkuvõttega ei mõjutata menetluse õiglust.

2.18. Direktiivi 2012/29/EL artikli 7 lõige 2:

2. Ilma et see piiraks kaitse õigusi ja kooskõlas kohtu kaalutusõigust käsitlevate eeskirjadega võidakse kasutada sellist kommunikatsioonitehnoloogiat nagu videokonverents, telefon või internet, välja arvatud juhul, kui tõlgi füüsiline kohalviibimine on vajalik selleks, et kuriteoohver saaks oma õigusi täielikult teostada või menetlusest aru saada.

2.19 Direktiivi 2012/29/EL artikkel 12:

1. Liikmesriigid võtavad meetmeid kuriteoohvri kaitseks uue ja korduva ohvriks langemise, hirmutamise ja kättemaksu eest lepitava õigusemõistmise teenuste osutamisel, kui selliseid teenuseid kasutatakse. Selliste meetmetega tagatakse, et kuriteoohvril, kes otsustab osaleda lepitava õigusemõistmise protsessis, on juurdepääs turvalistele ja pädevatele lepitava õigusemõistmise teenustele, mis hõlmavad vähemalt järgmisi tingimusi:

- lepitava õigusemõistmise teenuseid kasutatakse ainult juhul, kui see on kuriteoohvri huvides, võttes arvesse turvakaalutlusi, ning kuriteoohvri vabal ja teadlikul nõusolekul, mille võib igal ajal tagasi võtta;
- enne, kui kuriteoohver nõustub osalema lepitava õigusemõistmise protsessis, antakse talle kogu erapooletu teave

protsessi, selle võimalike tulemuste ja võimaliku kokkuleppe rakendamise järelevalve korra kohta;

- c) kurjategija on peamised süüteo asjaolud omaks võtnud;
- d) kokkuleppe sõlmimine on vabatahtlik ja kokkulepet võib kriminaalmenetluse jätkumisel arvesse võtta;
- e) lepitava õigusemõistmise protsessi käigus toimuv arutelu, mis ei toimu avalikult, on konfidentsiaalne ja seda ei avaldata hiljem, välja arvatud poolte nõusolekul või juhul, kui see on liikmesriigi õigusaktide kohaselt vajalik ülekaaluka avaliku huvi tõttu.

2. Liikmesriigid hõlbustavad selliste meetmete võtmiseks sobivate juhtumite suunamist lepitava õigusemõistmise teenuste osutajate juurde, kaasa arvatud sellise suunamise tingimuste kohta menetluste või suuniste kehtestamise teel.

2.20 Direktiivi 2011/99/EL artikkel 5:

Euroopa lähenemiskeelu võib välja anda üksnes siis, kui varem on otsuse teinud riigis vastu võetud kaitsemeede, millega kehtestatakse ohustava isiku suhtes üks või mitu järgmist keeldu või piirangut:

- a) keeld siseneda teatavatesse paikadesse või kindlaksmääratud piirkondadesse, kus kaitstav isik elab või mida ta külastab;
- b) keeld otsida kaitstava isikuga mis tahes kontakti, sealhulgas telefoni, elektrooniliste vahendite, kirja, faksi või mis tahes muude vahendite teel, või selliste kontaktide reguleerimine, või
- c) keeld läheneda kaitstavale isikule lähemale kui ettenähtud kaugusele või sellise lähenemise reguleerimine.

Direktiivi 2011/99/EL artikli 6 lõige 1:

1. Euroopa lähenemiskeelu võib välja anda, kui kaitstav isik otsustab asuda elama teise liikmesriiki või juba elab seal või kui kaitstav isik otsustab viibida või juba viibib teises liikmesriigis. Euroopa lähenemiskeelu väljaandmise kohta otsuse tegemisel võtab otsuse teinud riigi pädev asutus muu hulgas arvesse selle ajavahemiku või nende ajavahemike pikkust, mille jooksul kaitstav isik kavatab viibida täidesaatvas riigis, ja kaitsevajaduse tõsidust.

2.21 Nõukogu raamotsuse 2001/220/JSK artikkel 5:

Iga liikmesriik võtab vajalikke meetmeid tunnistaja või menetlusosalise staatuses ohvrite suhtes määral, mis on võrreldav kostjate suhtes võetavate sama tüüpi meetmetega, selleks et vähendada võimaluste piires teabevahetusega seonduvaid probleeme, mis käsitlevad ohvrite arusaamist kõnealuse kriminaalmenetluse asjasepuutuvatest etappidest või nende sellesse kaasamist.

Lapsohvrid

2.22 Direktiivi 2011/36/EL artikli 15 lõige 3:

3. Piiramata kaitseõigust, võtavad liikmesriigid vajalikud meetmed tagamaks, et artiklites 2 ja 3 osutatud süütegude kriminaaluurimises ja -menetluses:

- a) toimuvad vestlused lapsohvriga põhjendamatu viivitusega pärast asjaoludest teatamist pädevatele asutustele;
- b) toimuvad vestlused lapsohvriga vajaduse korral selleks loodud või kohandatud ruumides.

2.23 Direktiivi 2011/36/EL artikli 15 lõike 3 punktid c, d, e ja f:

- 3. c) juhivad vajaduse korral vestlust lapsohvriga või viibib selle juures selleks koolitatud spetsialist;
- d) juhivad võimaluse ja vajaduse korral kõiki lapsohvriga peetavaid vestlusi samad isikud;
- e) peetakse võimalikult vähe vestlusi ja neid korraldatakse ainult äärmise vajaduse korral kriminaaluurimise ja -menetluse eesmärgil;
- f) võib lapsohvriga kaasas olla tema esindaja või vajaduse korral lapse valitud täiskasvanu, kui selle isiku suhtes ei ole tehtud vastupidist põhjendatud otsust.

2.24 Direktiivi 2011/36/EL artikli 15 lõige 4:

4. Liikmesriigid võtavad vajalikud meetmed tagamaks, et artiklites 2 ja 3 osutatud süütegude kriminaaluurimise raames võib filmida kõiki lapsohvriga või vajaduse korral lapstunnistajaga peetavaid vestlusi ning et selliseid filmitud vestlusi võib vastavalt riigisisestes õigusaktides sätestatud eeskirjadele kasutada kriminaalmenetluses tõendina.

Direktiivi 2011/36/EL artikli 15 lõige 5:

- 5. Liikmesriigid võtavad vajalikud meetmed tagamaks, et artiklites 2 ja 3 osutatud süütegudega seotud kriminaalmenetluses võib teha järgmise otsuse:
  - a) ärakuulamine toimub kinnisel kohtuistungil ja
  - b) lapsohver kuulatakse ära kohtusse toomata, kasutades selleks eelkõige asjakohast sidetehnoloogiat.

2.25 Direktiivi 2012/29/EL artikli 21 lõige 1:

1. Liikmesriigid tagavad, et pädevad asutused saavad kriminaalmenetluse ajal võtta asjakohaseid meetmeid kuriteoohvri ja tema pereliikmete eraelu (sealhulgas artiklis 22 sätestatud individuaalse hindamise juures arvesse võetud kuriteoohvri isikuomaduste) ja kujutiste kaitseks. Lisaks tagavad liikmesriigid, et pädevad asutused saavad võtta kõik meetmed selleks, et vältida sellise teabe avalikku levitamist, mis võib põhjustada lapsohvri isiku kindlakstegemise.

2.26 Direktiivi 2011/36/EL artikli 9 lõige 2:

2. Juhul kui toimepandud süüteo olemus on selleks piisav, võtavad liikmesriigid vajalikud meetmed, et piisava aja jooksul pärast ohvri täisealiseks saamist oleks võimalik esitada süüdistus mis tahes artiklites 2 ja 3 osutatud süüteo eest.

3. peatükk. Hüvitis

3.1 Direktiivi 2011/36/EL artikkel 17:

Liikmesriigid tagavad, et inimkaubanduse ohvritel on juurdepääs olemasolevatele tahtliku vägivaldse kuriteo ohvrite hüvitusskeemidele.

3.2 Direktiivi 2012/29/EL artikkel 16:

1. Liikmesriigid tagavad, et kriminaalmenetluse käigus on kuriteoohvritel õigus saada mõistliku aja jooksul otsus kurjategijalt hüvitise saamise kohta, välja arvatud juhtudel, kui liikmesriigi õiguses on sätestatud, et selline otsus tehakse muude kohtumenetluste käigus.

2. Liikmesriigid edendavad meetmeid, mille abil ärgitatakse kurjategijaid kuriteoohvritele kahju piisavalt hüvitama.

3.3 Nõukogu raamotsuse 2001/220/JSK artikli 9 lõige 1:

1. Iga liikmesriik tagab kuritegude ohvritele õiguse saada mõistliku tähtaja jooksul kriminaalmenetluse vältel otsus kuriteo toimepannud isiku poolse hüvitise maksmise kohta, välja arvatud juhul, kui siseriiklikud õigusaktid sätestavad teatavatel juhtudel hüvitise andmise muul viisil.

3.4 Nõukogu raamotsuse 2001/220/JSK artikli 9 lõige 3:

3. Ohvrile kuuluv ja kriminaalmenetluse käigus arestitud tagastamisele kuuluv vara tagastatakse ohvrile viivitamata, kui see ei ole kriminaalmenetluse jaoks tingimata vajalik.

Hüvitiste kasutamise võimalused piiriülestel juhtudel

3.5 Direktiivi 2004/80/EÜ artikkel 1:

Liikmesriigid tagavad, et kui tahtlik vägivallakuritegu on toime pandud muus liikmesriigis kui see, kus hüvitise taotleja alaliselt elab, on taotlejal õigus esitada taotlus asutusele või mõnele muule organile viimatimainitud liikmesriigis.

3.6 Direktiivi 2004/80/EÜ artikkel 4:

Liikmesriigid tagavad, et potentsiaalsel hüvitise taotlejal on liikmesriikide poolt asjakohaseks peetaval viisil juurdepääs vajalikule teabele hüvitise taotlemise võimaluste kohta.

Direktiivi 2004/80/EÜ artikkel 5:

1. Abistav asutus varustab taotlejat artiklis 4 osutatud teabe ja vajalike taotluse vormidega vastavalt artikli 13 lõike 2 kohaselt koostatud käsiraamatule.

2. Abistav asutus varustab taotlejat tema palvel üldiste juhiste ja teabega taotluse täitmise ja võimaliku nõutava täiendava dokumentatsiooni kohta.

3. Abistav asutus ei tegele taotluse hindamisega.

3.7 Direktiivi 2004/80/EÜ artikkel 7:

Artikli 6 kohaselt edastatud taotluse vastuvõtmisel saadab otsustav asutus abistavale asutusele ja taotlejale võimalikult kiiresti järgmise teabe:

- a) asja käsitlemise eest vastutav kontaktisik või osakond;
- b) taotluse kättesaamise kinnitus;
- c) võimaluse korral märke taotluse suhtes otsuse tegemise umbkaudse tähtaja kohta.

4. peatükk. Integratsioon ja töötamise õigus

4.1 Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 21 lõige 1:

1. Igal liidu kodanikul on õigus vabalt liikuda ja elada liikmesriikide territooriumil, kui aluslepingutega ja nende rakendamiseks võetud meetmetega kehtestatud piirangutest ja tingimustest ei tulene teisiti.

Direktiivi 2004/38/EÜ artikkel 6:

1. Liidu kodanikel on õigus elada teise liikmesriigi territooriumil kuni kolm kuud, ilma et nad peaksid täitma muid tingimusi või formaalsusi peale nõude omada kehtivat isikutunnistust või passi.

2. Lõike 1 sätteid kohaldatakse ka nende liidu kodaniku kaasa olevate või ühinevate pereliikmete suhtes, kes ei ole liikmesriigi kodanikud, kuid kellel on kehtiv pass.

Schengeni piirieskirju käsitleva määruse 562/2006 artikli 2 lõige 5:

5. „ühenduse vaba liikumise õigust omavad isikud“ on:

- a) Euroopa Liidu kodanikud asutamislepingu artikli 17 lõike 1 tähenduses ja kolmandate riikide kodanikud, kes on vaba liikumise õigust kasutavate Euroopa Liidu kodanike pereliikmed, kelle suhtes kohaldatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2004. aasta direktiivi 2004/38/EÜ, mis käsitleb Euroopa Liidu kodanike ja nende pereliikmete õigust liikuda ja elada vabalt liikmesriikide territooriumil ⁽¹⁾;
- b) mis tahes kodakondsusega kolmandate riikide kodanikud ja nende pereliikmed, kes omavad ühelt poolt ühenduse ja tema liikmesriikide ning teiselt poolt selliste kolmandate riikide vahel sõlmitud kokkulepete alusel Euroopa Liidu kodanikega võrdseid vaba liikumise õigusi.

4.2 Direktiivi 2004/38/EÜ artikli 7 lõige 1:

1. Kõikidel liidu kodanikel on õigus elada teise liikmesriigi territooriumil kauem kui kolm kuud, kui:

- a) nad tegutsevad vastuvõtvast liikmesriigis töötajate või füüsilisest isikust ettevõtjatena või
- b) neil on enda ja oma pere jaoks piisavalt vahendeid, et mitte koormata oma elamisperioodi ajal vastuvõtva liikmesriigi sotsiaalsüsteemi ja neil on vastuvõtva liikmesriigi üldine ravikindlustus või
- c) – nad on kantud mõne sellise era- või avalik-õigusliku õppeasutuse nimekirja, mis on vastuvõtvast liikmesriigis akrediteeritud või mida rahastatakse selle riigi õigusaktide või haldustavade põhjal, ja nende peamiseks eesmärgiks on õpingud, sealhulgas tööalane koolitus, ning
– neil on vastuvõtva liikmesriigi üldine ravikindlustus ja nad kinnitavad asjaomase liikmesriigi asutusele avalduses või mõnes muus enda valitud dokumendis, et neil on enda ja oma pereliikmete jaoks piisavalt vahendeid, et mitte koormata oma elamisperioodi ajal vastuvõtva liikmesriigi sotsiaalsüsteemi, või

- d) nad on punktides a, b või c nimetatud tingimustele vastava liidu kodaniku pereliikmed, kes on temaga kaasas või ühinevad temaga.

4.3 Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikkel 14: Õigus haridusele

1. Igaühel on õigus haridusele ning õigus saada kutse- ja täiendusõpet.

2. See õigus kätkeb võimalust saada tasuta kohustuslikku haridust.

3. Vabadust asutada demokraatia põhimõtetest lähtudes haridusasutusi ja vanemate õigust tagada lastele oma usuliste, filosoofiliste ja pedagoogiliste veendumuste kohane haridus ja õpetamine austatakse nimetatud vabaduse ja õiguse kasutamist reguleerivate siseriiklike õigusaktide kohaselt.

4.4 Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikkel 15:

1. Igaühel on õigus teha tööd ja tegutseda vabalt valitud või vastuvõetaval kutsealal.

2. Igal liidu kodanikul on vabadus otsida tööd, töötada, teostada asutamiseõigust ning pakkuda teenuseid kõikides liikmesriikides.

3. Kolmandate riikide kodanikel, kellel on luba töötada liikmesriikide territooriumil, on õigus liidu kodanikega võrdsete töötingimustele.

4.5 Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikkel 31:

1. Igal töötajal on õigus töötingimustele, mis on tema tervise, ohutuse ja väärikuse kohased.

2. Igal töötajal on õigus maksimaalse tööaja piirangule ning igapäevastele ja -nädalastele puhkeagadele ja iga-aastasele tasulisele puhkusele.

Kolmandate riikide kodanikud

4.6 Direktiivi 2004/81/EÜ artikli 11 lõige 1:

1. Liikmesriigid määratlevad eeskirjad, mille alusel elamisloa valdajatele antakse luba juurdepääsuks tööjõuturule, kutseõppele ja haridusele.

4.7 Direktiivi 2004/81/EÜ artikkel 12:

1. Asjaomastele kolmandate riikide kodanikele tagatakse juurdepääs liikmesriikide või valitsusväliste organisatsioonide või liikmesriikidega erikokkuleppeid omavate ühingute poolt pakutavatele olemasolevatele programmidele või kavadele, mille eesmärgiks on nende tagasipöördumine normaalse ühiskonnaelu juurde, sealhulgas vajaduse korral kursustele, mis on mõeldud nende kutseoskuste parandamiseks või

ettevalmistuste tegemiseks nende kaasaaidatud tagasipöördumiseks päritoluriiki.

Liikmesriigid võivad pakkuda asjaomastele kolmandate riikide kodanikele eriprogramme või -kavasid.

2. Kui liikmesriik otsustab koostada ja rakendada lõikes 1 osutatud programme või kavasid, võib ta seada elamisloa väljastamise või uuendamise tingimuseks osalemise nimetatud programmides või kavades.

4.8 Direktiivi 2011/98/EL artikli 12 lõige 1:

1. Artikli 3 lõike 1 punktides b ja c osutatud kolmandatest riikidest pärit töötajaid koheldakse võrdselt selle liikmesriigi kodanikega, kus nad elavad, järgmistes valdkondades:

- töötingimused, sealhulgas palk ja töölt vabastamine ning töötervishoid ja tööohutus;
- ühinemisvabadus ning õigus liituda töötajate või tööandjate organisatsiooni või kutseühinguga või mis tahes organisatsiooniga, mis ühendab teataval tegevusalal tegutsevaid isikuid, sealhulgas õigus selliste organisatsioonide pakutavatele eelistele, ilma et see piiraks avalikku korda ja julgeoleku käsitlevate siseriiklike õigusaktide kohaldamist;
- haridus ja kutseõpe;
- diplomite, tunnistuste ja muude kvalifikatsiooni tõendavate dokumentide tunnustamine asjaomaste siseriiklike menetluste kohaselt;
- sotsiaalkindlustusliigid, mis on kindlaks määratud määrusega (EÜ) nr 883/2004;
- maksusoodustused, eeldusel et töötajat peetakse asjaomas liikmesriigis maksuresidendiks;
- juurdepääs kaupadele ja teenustele ning üldsusele kättesaadavate kaupade ja teenuste pakkumisele, sealhulgas elamispinna saamisega seotud menetlused siseriikliku õiguse kohaselt, piiramata lepinguvabadust liidu ja siseriikliku õiguse kohaselt;
- tööhõiveametite pakutavad nõustamisteenused.

4.9 Direktiivi 2009/52/EÜ artikli 13 lõige 1:

1. Liikmesriigid tagavad tõhusate mehhanismide olemasolu, mille kaudu ebaseaduslikult töötavate kolmandate riikide kodanikel on võimalik esitada kaebus oma tööandja kohta kas otse või liikmesriigi määratud kolmanda isiku, näiteks ametiühingu või muu ühenduse või, kui see on siseriiklike õigusaktidega ette nähtud, liikmesriigi pädeva asutuse kaudu.

4.10–12 Direktiivi 2009/52/EÜ artikli 9 punkt d:

d) rikkumise on sooritanud tööandja, kellele ei ole esitatud süüdistust ega keda ei ole mõistetud süüdi raamotsuse 2002/629/JSK kohaselt määratletud kuriteos ning kes kasutab ebaseaduslikult riigis viibiva kolmanda riigi kodaniku tööd või teenuseid, teades, et kõnealune isik on inimkaubanduse ohver.

Direktiivi 2009/52/EÜ artikkel 6:

1. Artiklis 3 sätestatud keelu rikkumise puhul tagavad liikmesriigid, et tööandja on kohustatud maksma:

a) kolmanda riigi kodanikule kogu maksmata jäänud töötasu. Kokkulepitud töötasu on eeldatavalt vähemalt asja-

omases tegevusvaldkonnas kohaldatava miinimumpalga, kollektiivlepingute või tava kohane töötasu, välja arvatud juhul, kui tööandja või töötaja suudab tõendada muud, järgides vajaduse korral palkade suhtes kehtivaid kohustuslikke siseriiklike nõudeid;

- maksude ja sotsiaalkindlustusmaksetega võrdse summa, mille tööandja oleks tasunud, kui kolmanda riigi kodanik oleks töötanud seaduslikult, sealhulgas hilinemisest tingitud karistusmaksed ja asjaomased haldustrahvid;
- vajaduse korral kõik kulud, mis kaasnevad tagasi pöördunud või tagasi saadetud kolmanda riigi kodanikule maksmata jäänud töötasu saatmisega.

2. Lõike 1 punktide a ja c kohaldamiseks tõhusate menetluste kättesaadavuse tagamiseks, võttes asjakohaselt arvesse artiklit 13, sätestavad liikmesriigid mehhanismid, mis tagavad, et ebaseaduslikult töötavad kolmandate riikide kodanikud:

- saavad esitada taotluse vastavalt siseriiklike õigusaktides sätestatud aegumistähtajale ja täitmisele pöörata kohtuotsuse tööandja vastu maksmata jäänud töötasu väljanõudmiseks, sealhulgas juhtudel, kui nad on tagasi pöördunud või tagasi saadetud, või
- kui siseriiklike õigusaktidega on ette nähtud, pöörduda liikmesriigi pädeva asutuse poole sooviga algatada menetlus maksmata jäänud töötasu väljanõudmiseks, ilma et kolmanda riigi kodanikul oleks vaja esitada sellekohane taotlus.

Ebaseaduslikult töötavaid kolmandate riikide kodanikke teavitatakse süstemaatilisel ja objektiivsel õigustest, mis neil käesoleva lõike ja artikli 13 kohaselt on, enne mis tahes tagasisaatmisotsuse täitmist.

3. Lõike 1 punktide a ja b kohaldamiseks näevad liikmesriigid ette, et eeldatav töösuhe kestab vähemalt kolm kuud, välja arvatud juhul, kui tööandja või töötaja suudab muu hulgas tõendada teisiti.

4. Liikmesriigid tagavad selliste vajalike mehhanismide olemasolu, mis võimaldavad ebaseaduslikult töötanud kolmandate riikide kodanikel saada lõike 1 punktis a osutatud saadaoleva töötasu lõikes 2 osutatud taotluste alusel, sealhulgas ka juhul, kui nad on päritoluriiki tagasi pöördunud või kui nad on tagasi saadetud.

5. Artikli 13 lõike 4 kohaselt piiratud ajavahemikuks antud elamisloa puhul määratlevad liikmesriigid siseriiklikus õiguses tingimused, mille alusel võib nimetatud elamisloa pikendada kuni kolmanda riigi kodanikule on käesoleva artikli lõike 1 kohaselt välja makstud saadaolev töötasu.

Lapsohvrid

4.13 Direktiivi 2011/36/EL artikli 14 lõige 1:

1. Liikmesriigid tagavad lapsohvritele ja ohvrite lastele, kellele pakutakse abi ja toetust vastavalt artiklile 11, mõistliku aja jooksul juurdepääsu haridusele kooskõlas oma riigisiseste õigusaktidega.

Direktiivi 2004/81/EÜ artikli 10 punkt b:

b) Liikmesriigid tagavad alaealistele juurdepääsu haridussüsteemile kodanikega samadel tingimustel. Liikmesriigid

võivad sätestada, et nimetatud juurdepääs peab piirduma üksnes avaliku haridussüsteemiga.

5. peatükk. Kolmandate riikide kodanikest ohvrite järelemõtlemisaeg ja elamisluba

Järelemõtlemisaeg

5.1 Direktiivi 2011/36/EL artikli 11 lõige 6:

6. Lõikes 5 osutatud teavitamine hõlmab vajadusel teavet direktiiviga 2004/81/EÜ sätestatud järelemõtlemiseks ja taastumiseks ette nähtud aja kohta ning teavet võimaluse kohta pakkuda rahvusvahelist kaitset nõukogu 29. aprilli 2004. aasta direktiivi 2004/83/EÜ miinimumnõuete kohta, mida kolmandate riikide kodanikud ja kodakondsuseta isikud peavad täitma, et saada pagulase või muul põhjusel rahvusvahelist kaitset vajava isiku staatus, ja antava kaitse sisu kohta, ⁽¹⁾ ja nõukogu 1. detsembri 2005. aasta direktiivi 2005/85/EÜ liikmesriikides pagulasseisundi omistamise ja äravõtmise menetluse miinimumnõuete kohta ⁽²⁾ või muude rahvusvaheliste vahendite või muude sarnaste riigisiseste eeskirjade alusel.

Direktiivi 2004/81/EÜ artikli 6 lõige 1:

1. Liikmesriigid tagavad, et asjaomastele kolmandate riikide kodanikele antakse järelemõtlemisaeg, mis võimaldab neil toibuda ja pääseda rikkumiste toimepanijate mõju alt, et nad saaksid võtta vastu teadva otsuse, kas teha pädevate asutustega koostööd või mitte.

5.2 Direktiivi 2004/81/EÜ artikli 6 lõige 2:

2. Järelemõtlemisajal ja pädevate asutuste otsust oodates on kolmandate riikide kodanikele kättesaadav artiklis 7 osutatud kohtlemine ning nende vastu ei ole võimalik jõustada väljasaatmisotsust.

5.3 Direktiivi 2004/81/EÜ artikli 6 lõige 4:

4. Liikmesriik võib järelemõtlemisaja alati lõpetada, kui päevad asutused on teinud kindlaks, et asjaomane isik on aktiivselt, vabatahtlikult ja omal algatusel uuendanud kontakte artikli 2 punktides b ja c osutatud rikkumiste toimepanijatega, või avaliku korra ja riigi julgeoleku kaitsega seotud põhjustel.

5.4 Direktiivi 2004/81/EÜ artikli 7 lõige 1:

1. Liikmesriigid tagavad, et piisavate vahenditeta asjaomastele kolmandate riikide kodanikele antakse elatustase, mis võimaldab tagada nende toimetuleku ja juurdepääsu erakorralisele arstiabile. Nad hoolitsevad kõige kaitsetumate erivajaduste, sealhulgas vajaduse korral ja siseriikliku õigusega sätestatud juhtudel psühholoogilise abi eest.

Elamisluba

5.5 Direktiivi 2004/81/EÜ artikkel 8:

1. Pärast järelemõtlemisaja lõppu või varem, kui pädevad asutused on seisukohal, et asjaomane kolmanda riigi kodanik on juba täitnud punktis b sätestatud kriteeriumi, kaaluvad liikmesriigid:

- võimalust, mis antakse tema viibimise pikendamiseks liikmesriigi territooriumil uurimise või kohtumenetluse huvides, ja
- kas ta on näidanud üles selget kavatsust teha koostööd ja
- kas ta on katkestanud kõik suhted isikutega, keda kahtlustatakse tegudes, mis võivad kuuluda artikli 2 punktides b ja c osutatud rikkumiste hulka.

2. Elamisloa andmiseks ja ilma et see piiraks avaliku korra ja riigi julgeoleku kaitsega seotud põhjusi, nõutakse lõikes 1 osutatud tingimuste täitmist.

3. Ilma et see piiraks artiklis 14 osutatud kehtetuks tunnistamise sätete kohaldamist, kehtib elamisluba vähemalt kuus kuud. Seda uuendatakse, kui käesoleva artikli lõikes 2 sätestatud tingimused on endiselt täidetud.

5.6 Direktiivi 2004/81/EÜ artikkel 9:

1. Liikmesriigid tagavad, et elamisloa omajatele, kellel puuduvad piisavad vahendid, saab osaks vähemalt sama kohtlemine, nagu sätestatud artiklis 7.

2. Liikmesriigid tagavad vajaliku arsti- või muu abi asjaomastele kolmandate riikide kodanikele, kellel puuduvad piisavad vahendid ja kellel on erivajadused, näiteks rasedatele naistele, puuetega isikutele, seksuaalvägivalda või muude vägivalda vormide ohvritele ja, kui liikmesriigid kasutavad artikli 3 lõikes 3 sätestatud võimalust, alaealistele.

5.7 Direktiivi 2004/81/EÜ artikkel 14:

Elamisloa võib alati tühistada, kui selle väljastamise tingimusi enam ei täideta. Eelkõige võib elamisloa tühistada järgmistel juhtudel:

- kui selle valdaja on aktiivselt, vabatahtlikult ja omal algatusel uuendanud kokkupuuteid artikli 2 punktides b ja c osutatud rikkumiste toimepanemises kahtlustatavatega või
- kui pädev asutus leiab, et ohvri koostöö on pettus või et tema kaebus on alusetu või vale või

- c) avaliku korra ja riigi julgeoleku kaitsega seotud põhjustel või
- d) kui ohver lakkab koostööd tegemast või
- e) kui pädevad asutused otsustavad menetluse lõpetada.

Pikaajalised elanikud

5.8 Direktiivi 2003/109/EÜ artikkel 3:

1. Käesolevat direktiivi kohaldatakse liikmesriigi territooriumil seaduslikult elavate kolmanda riigi kodanike suhtes.

2. Käesolevat direktiivi ei kohaldata kolmanda riigi kodaniku suhtes, kes:

- a) elab liikmesriigis seoses õpingute või kutseõppega;
- b) tohib liikmesriigis elada seoses ajutise kaitsega või samal alusel elamisloa taotlemisega ning ootab otsust oma staatuse kohta;
- c) tohib liikmesriigis elada seoses mõne teisese kaitse vormiga vastavalt liikmesriikide rahvusvahelistele kohustus-tele, siseriiklikele õigusaktidele või tavadele või taotleb elamisluba samal alusel ning ootab otsust oma staatuse kohta.

Direktiivi 2003/109/EÜ artikli 4 lõige 1:

1. Liikmesriigid annavad pikaajalise elaniku staatuse kolmanda riigi kodanikele, kes on nende territooriumil elanud seaduslikult ja pidevalt viie aasta jooksul vahetult enne asjaomase taotluse esitamist.

Direktiivi 2003/109/EÜ artikli 5 lõige 1:

1. Liikmesriigid nõuavad kolmandate riikide kodanikult selle tõendamist, et tal on iseenda ja tema ülalpeetavate pereliikmete jaoks:

- a) stabiilne ja korrapärane sissetulek, millega ta suudab iseennast ja oma pereliikmeid ilma asjaomase liikmesriigi sotsiaalsüsteemi abita ülal pidada. Liikmesriigid hindavad kõnealuse sissetuleku laadi ja korrapärasust ning võivad seejuures võtta arvesse palkade ja pensionide miinimumtasest enne pikaajalise elaniku staatuse saamise taotluse esitamist;
- b) ravikindlustus, mis katab kõiki riske, mis asjaomase liikmesriigi enda kodanike puhul üldiselt on kaetud.

Direktiivi 2004/83/EÜ artikli 29 lõige 1:

1. Liikmesriigid tagavad pagulasseisundi või täiendava kaitse seisundi saajatele juurdepääsu arstiabile kõnealuse seisundi andnud liikmesriigi kodanikega samadel tingimustel.

© iStockphoto/Luammonino

6. peatükk. Tagasisaatmine

6.1 Direktiivi 2008/115/EÜ artikli 7 lõige 1:

1. Tagasisaatmisotsusega nähakse ette sobiv, seitsme kuni kolmekümne päeva pikkune tähtaeg vabatahtlikuks lahku- miseks, ilma et see piiraks lõigetes 2 ja 4 osutatud erandite tegemist. Liikmesriigid võivad oma siseriiklikes õigusakti- des sätestada, et nimetatud tähtaeg võimaldatakse ainult asjaomase kolmanda riigi kodaniku taotlusel. Sellisel juhul teavitavad liikmesriigid asjaomaseid kolmandate riikide kodanikke sellise taotluse esitamise võimalusest. Esimeses lõigus ette nähtud tähtaeg ei välista võimalust, et asjaomased kolmanda riigi kodanikud lahkuvad varem.

6.2 Direktiivi 2008/115/EÜ artikli 7 lõige 2:

2. Vajaduse korral pikendavad peavad liikmesriigid vaba- tahtliku lahkumise tähtaega sobiva ajavahemiku võrra, võttes arvesse iga üksikjuhtumi konkreetseid asjaolusid, nagu viibi- mise kestus, koolis käivad lapsed ning muude perekonna- ja sotsiaalsete sidemete olemasolu.

6.3 Direktiivi 2008/115/EÜ artikli 11 lõige 3:

3. Liikmesriigid kaaluvad sisenemiskeelu tühistamist või pea- tamist, kui kolmanda riigi kodanik, kellele väljastati lõike 1 teise lõigu kohaselt sisenemiskeeld, suudab tõestada, et ta on lahkunud liikmesriigi territooriumilt täielikus kooskõlas tagasisaatmisotsusega.

Ilma et see piiraks lõike 1 esimese lõigu punkti b kohaldamist ning tingimusel, et asjaomane kolmanda riigi kodanik ei kujuta ohtu avalikule korrale, avalikule julgeolekule või riigi julgeolekule, ei väljastata sisenemiskeeldu inimkaubanduse ohvritele, kellele on antud elamisloa nõukogu 29. aprilli 2004. aasta direktiivi 2004/81/EÜ (elamisloa väljaandmise kohta pädevate asutustega koostööd tegevate kolmandate riikide kodanikele, kes on inimkaubanduse ohvrid või kelle ebaseaduslikule sisserändele on kaasa aidatud) kohaselt. Liikmesriigid võivad üksikjuhtudel humanitaarkaalu- tustel sisenemiskeelu väljastamisest loobuda, selle tühistada või peatada. Liikmesriigid võivad muude kaalutluste korral üksikjuhtudel või teatavat liiki juhtudel sisenemiskeelu väl- jastamisest loobuda, selle tühistada või peatada.

6.4 Direktiivi 2008/115/EÜ artikkel 13:

1. Kolmanda riigi kodanikule võimaldatakse tõhusad õigus- kaitsevahendid artikli 12 lõikes 1 osutatud tagasisaatmisega seotud otsuste vaidlustamiseks või nende läbivaatamise taotlemiseks pädevas kohtu- või haldusasutuses või pädevas organis, mis koosneb liikmetest, kes on erapooletud ja kelle sõltumatus on tagatud.

2. Lõikes 1 nimetatud pädeval asutusel või organil on volitu- sed vaadata läbi artikli 12 lõikes 1 osutatud tagasisaatmisega seotud otsused, sealhulgas võimalus nende täitmise ajutiselt peatada, välja arvatud juhul, kui siseriikliku õiguse kohaselt juba kohaldatakse ajutist peatamist.

3. Kolmanda riigi kodanikul on võimalus saada õiguslast nõu, määrata oma seaduslik esindaja ja saada vajadusel kee- lelist abi.

4. Liikmesriigid tagavad, et taotlusel võimaldatakse vajalik tasuta õigusabi ja/või esindaja teenuseid kooskõlas asjaomaste õigusabiga seotud siseriiklike õigusaktide või eeskirjadega, milles võidakse sätestada, et sellise tasuta õigusabi ja/või esi- ndaja teenuse osas kehtivad direktiivi 2005/85/EÜ artikli 15 lõigetes 3 kuni 6 sätestatud tingimused.

6.5 Direktiivi 2008/115/EÜ artikkel 9:

1. Liikmesriigid lükkavad väljasaatmise edasi, kui:

- a) see oleks vastuolus mittetagasisaatmise põhimõttega või
- b) kui artikli 13 lõike 2 kohaselt on tehtud peatava mõjuga korraldus.

2. Liikmesriigid võivad väljasaatmise sobiva ajavahemiku võrra edasi lükata, võttes arvesse iga üksikjuhtumi konk- reetseid asjaolusid. Liikmesriigid võtavad eelkõige arvesse:

- a) kolmanda riigi kodaniku füüsilist või vaimset seisundit;
- b) tehnilisi põhjuseid, nagu transpordivõimaluste puudu- mine või väljasaatmise ebaõnnestumine, kui väljasaade- tavat ei ole võimalik kindlaks teha.

3. Kui väljasaatmine lükatakse edasi vastavalt lõigetele 1 ja 2, võib asjaomase kolmanda riigi kodaniku suhtes kehtestada artikli 7 lõikes 3 sätestatud kohustusi.

6.6 Direktiivi 2008/115/EÜ artikli 3 lõige 3:

3. „tagasisaatmine” – kolmanda riigi kodaniku naasmine kas vabatahtlikult tagasisipõrdumiskohustust täites või sunniviisiliselt:

- tema päritoluriiki või
- transiidiriiki vastavalt ühenduse või kahepoolsetele taga- sivõtulepingutele või muudele kokkulepetele.

Lapsohvrid

6.7 Direktiivi 2008/115/EÜ artikkel 10:

1. Enne kui tehakse otsus väljastada tagasisaatmisotsus saat- jata alaealise suhtes, antakse abi asjakohaste üksuste poolt, kes ei ole tagasisaatmist täide viivad asutused, võttes nõue- tekohaselt arvesse lapse parimaid huve.

2. Enne saatjata alaealise väljasaatmist liikmesriigi territoo- riumilt veenduvad kõnealuse liikmesriigi asutused, et alaea- line saadetakse tagasi tema perekonnaliikme või määratud eeskostja juurde või naasmisriigi vastuvõtuasutusse.

Viited ELi õigusaktidele

2012/C326/47	Euroopa Liidu toimimise lepingu konsolideeritud versioon (2012/C326/47)
2012/29/EL	Direktiiv 2012/29/EL, millega kehtestatakse kuriteoohvrite õiguste ning neile pakutava toe ja kaitse miinimumnõuded ning asendatakse nõukogu raamotsus 2001/220/JSK (ülevõtmise tähtaeg 16. november 2015)
2011/99/EL	Direktiiv 2011/99/EL Euroopa lähenemiskeelu kohta (ülevõtmise tähtaeg 11. jaanuar 2015)
2011/98/EL	Direktiiv 2011/98/EL kolmandate riikide kodanikele liikmesriigis elamist ja töötamist võimaldava ühtse loa taotlemise ühtse menetluse ning liikmesriigis seaduslikult elavate kolmandatest riikidest pärit töötajate ühiste õiguste kohta (ülevõtmise tähtaeg 25. detsember 2013)
2011/95/EL	Direktiiv 2011/95/EL, mis käsitleb nõudeid, millele kolmandate riikide kodanikud ja kodakondsuseta isikud peavad vastama, et kvalifitseeruda rahvusvahelise kaitse saajaks, ning nõudeid pagulaste või täiendava kaitse saamise kriteeriumidele vastavate isikute ühetaolisele seisundile ja antava kaitse sisule (uuesti sõnastatud) (konkreetsete artiklite ülevõtmise tähtaeg 21. detsember 2013)
2011/36/EL	Direktiiv 2011/36/EL, milles käsitletakse inimkaubanduse tõkestamist ja sellevastast võitlust ning inimkaubanduse ohvrite kaitset ja millega asendatakse nõukogu raamotsus 2002/629/JSK Euroopa Inimõiguste Kohus, kohtuasi Rantsev vs. Küpros ja Venemaa, avaldus nr 25965/04
2010/C83/02	Euroopa Liidu põhiõiguste harta (2010/C83/02)
2009/52/EÜ	Direktiiv 2009/52/EÜ, millega sätestatakse ebaseaduslikult riigis viibivate kolmandate riikide kodanike tööandjatele kohaldatavate karistuste ja meetmete miinimumnõuded
2008/977/JSK	Nõukogu raamotsus 2008/977/JSK kriminaalasjades tehtava politsei- ja õigusalase koostöö raames töödeldavate isikuandmete kaitse kohta
2008/115/EÜ	Direktiiv 2008/115/EÜ ühiste nõuete ja korra kohta liikmesriikides ebaseaduslikult viibivate kolmandate riikide kodanike tagasisaatmisel
(EÜ) nr 562/2006	Määrus (EÜ) nr 562/2006, millega kehtestatakse isikute üle piiri liikumist reguleerivad ühenduse eeskirjad (Schengeni piirieskirjad)
2004/83/EÜ	Nõukogu direktiiv 2004/83/EÜ miinimumnõuete kohta, mida kolmandate riikide kodanikud ja kodakondsuseta isikud peavad täitma, et saada pagulase või muul põhjusel rahvusvahelist kaitset vajava isiku staatus, ja antava kaitse sisu kohta

2004/81/EÜ	Nõukogu direktiiv 2004/81/EÜ elamisloa väljaandmise kohta pädevate asutustega koostööd tegevatele kolmandate riikide kodanikele, kes on inimkaubanduse ohvrid või kelle ebaseaduslikule sissetulekule on kaasa aidatud
2004/80/EÜ	Nõukogu direktiiv 2004/80/EÜ, mis käsitleb kuriteoohvritele hüvitise maksmist
2004/38/EÜ	Direktiiv 2004/38/EÜ, mis käsitleb Euroopa Liidu kodanike ja nende pereliikmete õigust liikuda ja elada vabalt liikmesriikide territooriumil ning millega muudetakse määrust (EMÜ) nr 1612/68 ja tunnistatakse kehtetuks direktiivid 64/221/EMÜ, 68/360/EMÜ, 72/194/EMÜ, 73/148/EMÜ, 75/34/EMÜ, 75/35/EMÜ, 90/364/EMÜ, 90/365/EMÜ ja 93/96/EMÜ
2003/109/EÜ	Nõukogu direktiiv 2003/109/EÜ pikaajalistest elanikest kolmandate riikide kodanike staatuse kohta
2001/220/JSK	Nõukogu raamotsus 2001/220/JSK ohvrite seisundi kohta kriminaalmenetluses

Euroopa Komisjon

Inimkaubanduse ohvrite õigused ELis

Luxembourg: Euroopa Liidu Väljaannete Talitus

2013 – 28 lk – 21 × 29,7 cm

ISBN 978-92-79-28444-1

doi:10.2837/51377

KUST SAAB ELI VÄLJAANDEID?

Tasuta väljaanded:

- üksikeksemplarid:
EU Bookshopi kaudu (<http://bookshop.europa.eu>);
- rohkem eksemplare ning plakatid ja kaardid:
Euroopa Liidu esindustest (http://ec.europa.eu/represent_et.htm),
delegatsioonidest väljaspool ELi (http://eeas.europa.eu/delegations/index_et.htm),
kasutades Europe Direct'i teenistust (http://europa.eu/europedirect/index_et.htm)
või helistades infotelefonile 00 800 6 7 8 9 10 11 (kõikjalt EList helistades tasuta) (*).

(*) Antav teave on tasuta nagu ka enamik kõnesid (v.a mõne operaatori, hotelli ja telefonikabiini puhul).

Tasulised väljaanded:

- EU Bookshopi kaudu (<http://bookshop.europa.eu>).

Tasulised tellimused:

- Euroopa Liidu Väljaannete Talituse edasimüüjate kaudu
(http://publications.europa.eu/others/agents/index_et.htm).

ec.europa.eu/home-affairs
ec.europa.eu/anti-trafficking

■ Väljaannete talitus

ISBN 978-92-79-28444-1

